

У СВІТІ АЛГОРИТМІВ НАЙСКЛАДНІШИЙ КОД – ЦЕ ТИ САМ

«Університет дає свободу шукати себе й запускати власні ініціативи. Найцінніше в ньому – це люди, з якими можна бути на одній хвилині та разом втілювати ідеї».

*Олена Стратчук,
студентка ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу», переможниця SEIZMIC Hackathon.*

КОЛОНКА ПРОРЕКТОРА

НАУКА, ЩО ПРАЦЮЄ: ЯК УНІВЕРСИТЕТ СТАЄ ПАРТНЕРОМ БІЗНЕСУ. РОЗМОВА З ПРОРЕКТОРОМ КАРАЗІНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ АНТОНОМ ПАНТЕЛЕЙМОНОВИМ

Сьогодні університети дедалі частіше виходять за межі традиційної ролі освітніх і дослідницьких центрів. Вони стають повноцінними гравцями інноваційної економіки – просторами, де народжуються ідеї, формуються команди та запускаються технології, здатні змінювати ринки. Чи можуть університетські розробки стати частиною економіки? Які зміни для цього потрібні? І що вже сьогодні створюють науковці Каразінського, – говоримо з проректором Антоном Пантелеймоновим.

– Пане Антоне, сьогодні багато говорять про комерціалізацію науки. Що це означає для університету на практиці?

– Комерціалізація науки – це процес перетворення наукових досліджень, розробок і знань у продукти, послуги або технології, які мають комерційну цінність та можуть бути впроваджені на ринок. Для університету на практиці це означає низку змін і нових можливостей, а також викликів. Комерціалізація науки – це комплексний процес, що відкриває нові можливості

для розвитку, фінансування й впливу на економіку, але водночас вимагає балансування між академічними цінностями та ринковими вимогами. Успішна комерціалізація потребує створення відповідної інфраструктури, підтримки підприємницької культури та чітких політик щодо інтелектуальної власності.

– Каразінський долучився до реформи МОН, яка має наблизити науку до бізнесу. Які можливості вона відкриває для університетів?

КОЛОНКА ПРОРЕКТОРА

– Реформа МОН, до якої долучився Каразінський університет, відкриває для університетів широкі можливості для розвитку інноваційної діяльності, залучення фінансування, підтримки стартапів і підготовки конкурентоспроможних кадрів. Вона сприяє інтеграції науки й бізнесу, що є ключовим фактором для розвитку сучасної економіки та підвищення ролі університетів як центрів інновацій. Зокрема, університет має кілька проєктів, рекомендованих до фінансування в межах конкурсу «Передова наука в Україні на 2026–2028 роки».

– Чому зараз важливо говорити не лише про окремі розробки, а про цілу інноваційну екосистему?

– Говорити про інноваційну екосистему важливо, бо це дозволяє бачити повну картину процесу інновацій, забезпечує координацію дій різних учасників і створює умови для ефективного розвитку науки, технологій і бізнесу. Окремі розробки – це лише частина великої системи, яка потребує підтримки та взаємодії для досягнення максимального результату.

– Які наукові проєкти Каразінського вже мають потенціал для виходу на ринок, які – у розвитку?

– Каразінський університет активно розвиває наукові проєкти з високим інноваційним потенціалом, які мають реальні шанси вийти на ринок у найближчі роки. Це підтверджується підтримкою державних програм і участю у міжнародних ініціативах.

Станом на 2026 рік Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна має кілька наукових проєктів із потенціалом для виходу на ринок, які рекомендовані до фінансування в межах конкурсу «Передова наука в Україні на 2026–2028 роки». Ці проєкти охоплюють різні напрями науки й технологій, мають інноваційний характер і потенціал для впровадження у виробництво чи бізнес. Їх підтримує держава в межах програми, що спрямована на розвиток передових

наукових розробок в Україні.

Окрім того, Каразінський університет проводить воркшопи та розробки, пов'язані з цифровізацією виробництва, автоматизацією, інтелектуальними системами. Проєкт RECLAIM спрямований на підтримку університетів у розвитку лабораторій, що є важливою базою для наукових досліджень і розробок. Низка проєктів мають на меті створення технологій і продуктів, які можуть бути впроваджені в промисловість, IT-сферу, медицину, екологію та інші галузі. Вони проходять етапи досліджень і розробок із подальшим патентуванням і комерціалізацією.

– Наскільки український бізнес сьогодні готовий інвестувати в університетські дослідження?

– Український бізнес демонструє висхідний інтерес до інвестицій в університетські дослідження, особливо через державні програми підтримки й гранти. Проте прямі інвестиції бізнесу в науку поки що обмежені, і для їх збільшення потрібна подальша системна робота над розвитком інноваційної екосистеми, покращенням законодавства та стимулюванням партнерств.

– Одне з ключових питань – інтелектуальна власність. Чи отримують університети можливість передавати права на розробки стартапам або інвесторам?

– Так, одним із ключових аспектів комерціалізації науки та розвитку інноваційної екосистеми є питання інтелектуальної власності. Сучасні реформи в Україні, зокрема в університетах, передбачають надання закладам вищої освіти можливості ефективно управляти правами на свої наукові розробки. Університети в Україні отримують реальні можливості для передання прав на свої наукові розробки стартапам і інвесторам, що є важливим кроком для розвитку інноваційної екосистеми й комерціалізації науки. Це сприяє більш ефективному впровадженню наукових

результатів у практику та залученню інвестицій.

– Який ризик, що дослідження почнуть орієнтуватися передусім на прибуток, а не на фундаментальні знання?

– Ризик орієнтації досліджень винятково на прибуток існує, але його можна ефективно контролювати через збалансовану політику фінансування, чіткі правила співпраці з бізнесом і підтримку фундаментальної науки. Це важливо для збереження наукової якості й сталого розвитку інноваційної екосистеми.

– Чи бачать молоді науковці перспективу створювати власні технологічні компанії на базі університетських досліджень?

– Молоді науковці в Україні сьогодні бачать перспективу створювати власні технологічні компанії на базі університетських досліджень, і цю тенденцію активно підтримує держава та освітні інституції. Сьогодні є реальна перспектива й підтримка для створення власних технологічних компаній на базі університетських досліджень. Це сприяє розвитку інноваційної екосистеми, залученню інвестицій і підвищенню конкурентоспроможності української науки й економіки.

– Як, на вашу думку, співпраця науки й бізнесу може вплинути на відновлення та економічний розвиток України?

– Співпраця науки й бізнесу є ключовим фактором для відновлення України у повоєнні часи й забезпечення сталого економічного розвитку. Вона дозволить ефективно використовувати науковий потенціал, залучати інвестиції, створювати нові робочі місця й підвищувати якість життя. Для максимального ефекту потрібна системна підтримка цієї співпраці на рівні державної політики, освіти та бізнес-середовища.

Ліна ТИМАРСЬКА.

ПОДІЇ

ЗАСІДАННЯ ВЧЕНОЇ РАДИ УНІВЕРСИТЕТУ

16 квітня 2026 року в Керазінському університеті відбулося позачергове засідання Вченої ради.

Під час зібрання було ухвалено низку ключових рішень щодо організації вступної кампанії та освітнього процесу. Зокрема, члени Вченої ради затвердили Правила прийому на навчання для здобуття вищої освіти у 2026 році, нові освітні програми та розподіл ліцензованого обсягу на 2026/2027 навчальний рік.

Важливим кроком для розвитку інновацій в університеті стало рішення про створення Центру колективного користування науковим обладнанням «Лабораторія комп'ютерних наук, штучного інтелекту, кібербезпеки та робототехніки» ННІ комп'ютерних наук та штучного інтелекту. Також було погоджено кандидатуру уповноваженого з питань державної

мови й оновлено склади постійних та нагородної комісії Вченої ради.

Крім того, Вчена рада розглянула питання атестації наукових кадрів, утворивши разові спеціалізовані вчені ради для захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Наприкінці

засідання було внесено зміни до складу редколегій та затверджено до друку низку нових наукових видань університету.

Текст: Маргарита МОРОЗ.

Фото: Каміла РАХМАТІЛЛАСВА.

РЕЙТИНГИ

КАРАЗІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ – ДРУГИЙ У РЕЙТИНГУ UKRAINIAN NATIONAL H-INDEX RANKING 2026

Оприлюднено результати щорічного рейтингу Ukrainian National H-index Ranking 2026. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна посів друге місце серед усіх закладів вищої освіти України.

National H-index – некомерційний проект, що здійснює об'єктивне ранжування університетів та наукових організацій. Ключовим показником є індекс Гірша – стабільна метрика, що відображає кількість наукових публікацій та їхнє цитування у базах Scopus, WoS та Google Scholar. Над рейтингом працювала міжнародна група вчених із США, Великої Британії, України та інших країн.

За підсумками 2026 року Керазінський університет отримав National H-index

92, поступившись лише Київському національному університету імені Тараса Шевченка (132) та випередивши Львівський національний університет імені Івана Франка (82). У першу десятку ввійшли два харківські університети.

Цей результат – закономірне

продовження багаторічних традицій діяльності науковців університету. Рік за роком Керазінський демонструє стабільно високі показники, утверджуючи свою репутацію одного з найпотужніших дослідницьких університетів України.

НАУКА

ХАРКІВ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ ФОРПОСТОМ: У КАРАЗІНСЬКОМУ СТАРТУВАЛА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ З ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

15 квітня 2026 року в безпечному просторі Каразінського університету розпочала роботу III Міжнародна науково-технічна конференція імені В. М. Воеводіна «Проблеми сучасної ядерної енергетики». Захід об'єднав провідних науковців, освітян, представників влади та енергетичного сектору для обговорення стратегічних питань розвитку та захисту енергосистеми України.

Конференція проходить під патронатом Харківської обласної військової адміністрації у партнерстві з Українським ядерним товариством, Національним науковим центром «Харківський фізико-технічний інститут» (ННЦ ХФТІ) та НАЕК «Енергоатом». Символічно, що захід присвячений пам'яті видатного вченого Віктора Воеводіна, якому 21 квітня виповнилося б 80 років.

На початку засідання присутні вшанували хвилиною мовчання пам'ять захисників і захисниць України, які віддали свої життя за свободу та незалежність нашої держави.

Особливий наголос під час відкриття конференції було зроблено на адаптації наукових здобутків до реалій воєнного часу. Про практичний вимір збереження енергетичної інфраструктури розповів начальник Харківської обласної військової адміністрації Олег

Синегубов: «Я хочу подякувати вам за те, що ви зберегли науку в Харкові. Для нас це дуже важливо. Ми маємо впроваджувати низку технічних рішень для того, щоб дійсно бути автономними. Ми маємо забудь-яких обставин зберегти функціонування наших лікарень, шкіл, які є пунктами незламності, та, перш за все, бомбосховищ для наших людей. Тому я хочу спрямувати вас на те, щоб ми всі ці наукові розробки, здобутки, навіть думки адаптували до тих умов, у яких наразі перебуваємо».

З вітальним словом до учасників звернулася ректор Каразінського університету Тетяна Кагановська: «Мені дуже приємно, що ця конференція, попри всі виклики, відбувається саме в Харкові. І це означає, що Харків залишається інтелектуальним форпостом нашої країни. Саме війна нам довела, що питання енергетичної безпеки – це про стійкість нашої держави. Каразінський університет дуже відповідально ставиться до підготовки фахівців, які можуть працювати на рівні європейських стандартів. Сьогодні ми відкриваємо нову секцію – ядерна медицина. Це доводить, що ми розглядаємо ядерну фізику комплексно: не лише як джерело енергії, а і як інструмент порятунку людських життів. Об'єднання фізики та медицини – це про життя і про майбутнє».

Про історичну місію Харкова як центру ядерної науки та перспективи новітніх технологій, зокрема малих модульних реакторів, зазначив виконувач обов'язків генерального директора ННЦ ХФТІ, академік НАН України Микола Азаренков: «Чому в Харкові? Харків був столицею, промисловим містом, і головне – тут був університет, який міг готувати кадри для науки. Вже через чотири роки після заснування інституту в Харкові відтворили розщеплення ядра атома літію. Ядерна тема для Харкова дуже близька. Вона зароджувалась тут і продовжується нині. Сьогодні в Харкові ведуться роботи зі створення активної зони малих модульних реакторів, і всі матеріали для ядерної енергетики також розробляються в нашому інституті».

Конференція тривала до 17 квітня. Програма заходу охопила широкий спектр актуальних питань, серед яких:

- матеріали для ядерної енергетики;
- розвиток ядерно-енергетичного комплексу України;
- підвищення рівня безпеки та ефективності експлуатації АЕС;
- інформаційний день Програми Євратом в Україні;
- ядерна медицина;
- радіаційна та екологічна безпека при поводженні з радіоактивними відходами.

Каразінський університет вдячний партнерам та учасникам за плідну співпрацю. Віримо, що результати обговорень і напрацьовані інноваційні рішення зроблять Україну ще сильнішою, стійкішою та енергетично незалежною!

Маргарита МОРОЗ.

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ: ПРОФЕСОРКА КАРАЗІНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВЗЯЛА УЧАСТЬ У ПРОГРАМІ ERASMUS+ В АВСТРІЇ

У період з 14 по 18 квітня 2026 року професорка кафедри інформаційних комп'ютерних технологій і математики навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Каразінського університету Тетяна Бондаренко взяла участь у програмі академічної мобільності викладачів за Програмою ЄС Erasmus+ під час Міжнародних днів викладання ІМС 2026, що проходили на базі Університету прикладних наук Кремса (Австрія).

У межах програми представниця Каразінського відвідала семінари, воркшопи та лекції, присвячені розвитку міжнародної співпраці між університетами, обміну досвідом у сфері викладання та зміцненню академічних зв'язків у європейському освітньому просторі.

Тетяна Бондаренко провела воркшоп на тему «Гейміфікація як ефективний інструмент для підвищення залученості студентів до освітнього процесу». Учасниками воркшопу стали представники Університету прикладних наук Артевелде (Бельгія), Університету Ліннея (Швеція), Університету прикладних наук Фортіса (Нідерланди), Університету Альфреда Нобеля (Україна), Університету прикладних наук HAN (Нідерланди), Університету

прикладних наук Хаага-Хелія (Фінляндія), Університету прикладних наук Бреди (Нідерланди) та OST – Східношвейцарського університету прикладних наук (Швейцарія).

Під час воркшопу гейміфікація розглядалася як сучасний педагогічний підхід, що передбачає використання ігрових елементів і механік у неігровому освітньому середовищі з метою підвищення мотивації, активності та залученості студентів до навчання. У межах цієї теми було проаналізовано теоретичні засади гейміфікації, її психолого-педагогічні передумови та дидактичний потенціал у контексті сучасної цифрової освіти.

Особливу увагу було приділено практичному застосуванню інтерактивних інструментів і групової роботи. Зокрема, Тетяна Бондаренко використала платформу Mentimeter як цифровий інструмент активного залучення аудиторії. У ході заняття застосовувалися вікторини та хмари слів у режимі реального часу, що дозволило оперативно зібрати думки учасників, активізувати обговорення та підвищити рівень їхньої залученості. Використання цього інструменту сприяло формуванню динамічного зворотного зв'язку між викладачем і учасниками та зробило навчальний

процес більш інтерактивним і результативним.

Окремим елементом воркшопу стало застосування гри-лабіринту «Життя Моцарта» на платформі Wordwall, яка дозволила інтерактивно подати біографічний матеріал про Вольфганга Амадея Моцарта. Проходячи лабіринт, учасники відповідали на запитання та обирали правильні варіанти відповідей, що сприяло кращому засвоєнню фактів, розвитку логічного мислення та підвищенню навчальної мотивації. Такий формат створив ефект занурення та забезпечив активну участь кожного.

Ще одним практичним прикладом стала

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

гра «Міжнародний тиждень викладання у Кремзі», створена на платформі Wayground. Її було використано як інтерактивний інструмент моделювання навчального досвіду під час International Teaching Week Krems. Учасники виконували завдання, пов'язані з міжкультурною комунікацією, освітніми практиками та співпрацею в міжнародному академічному середовищі. Гра сприяла розвитку критичного мислення, командної взаємодії та глибшому зануренню в контекст академічної мобільності, підвищуючи зацікавленість і активність учасників.

Важливою складовою воркшопу стала також групова робота, під час якої учасникам було запропоновано розробити сценарій гри на тему «Зелена місія: врятуйте планету» з використанням рівнів і наявних матеріалів. Сценарій було побудовано за принципом поетапного проходження рівнів, а такі матеріали, як апельсин, чай і цукерки, використовувалися як елементи ігрової механіки. Кожен рівень відповідав окремій екологічній темі – ресурсам, відходам, енергії та відповідальному споживанню – і містив завдання різного типу: вікторини, ситуаційні кейси та мініексперименти. Наявні матеріали виконували роль символічних ресурсів або винагород

за правильні відповіді та виконані місії. Поступове ускладнення завдань, система балів і командна взаємодія забезпечили високу залученість учасників, сприяли формуванню екологічного мислення та закріпленню знань у практичному форматі.

Інтерактивний воркшоп на тему «Гейміфікація як ефективний інструмент для підвищення залученості студентів до освітнього процесу» підтвердив практичну цінність ігрових підходів у сучасній освіті. Використання цифрових інструментів, зокрема Mentimeter, Wordwall та Wayground, дало змогу створити динамічне інтерактивне середовище, у якому кожен учасник був активно залучений до навчального процесу.

Практична частина воркшопу, що включала ігри, вікторини та сценарні завдання, зокрема розробку власних гейміфікованих активностей, сприяла розвитку критичного мислення, креативності та навичок командної роботи. У підсумку було продемонстровано, що гейміфікація не лише підвищує мотивацію студентів, а й покращує засвоєння навчального матеріалу, формує позитивний досвід взаємодії та відкриває нові можливості для інноваційного викладання.

Зарубіжні учасники відзначили воркшоп як динамічний, інноваційний і практикоорієнтований. Особливо позитивне враження справило поєднання теоретичних підходів із сучасними інтерактивними інструментами, що забезпечили активну участь кожного учасника. Також було підкреслено високий рівень організації, креативність завдань і цінність міжнародного обміну досвідом. Учасники наголосили, що представлені ідеї та інструменти можуть бути легко адаптовані до їхньої власної освітньої практики, що робить цей досвід особливо корисним у міжкультурному освітньому середовищі.

Окрім офіційної програми Міжнародного тижня викладання, для учасників були організовані й культурні заходи, зокрема екскурсія університетськими корпусами та містом Кремс, а також пізнавальна й надихаюча поїздка до Відня, яка дала можливість глибше зануритися в європейський культурний контекст і залишила яскраві враження.

Visit відбувся у межах програми міжнародної академічної мобільності Erasmus+ KA171 у співпраці з University of Applied Sciences Krems (Austria).

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

РОБОЧИЙ ВІЗИТ МАРИНИ ВАСИЛЬЄВОЇ ДО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У МЕЖАХ ПРОЄКТУ BRITISH COUNCIL З ПІДТРИМКИ ЖІНОК-ЛІДЕРОК В АКАДЕМІЇ

Заступниця директора навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія», професор Марина Васильєва здійснила робочий візит до Університету Бедфордширу (м. Лутон, Велика Британія) у межах реалізації проєкту “From Career Roadmap to Career Boardmap: Building Institutional Support for Women Leaders in Academia in Ukraine”, що впроваджується за підтримки програми “Going Global Partnerships British Council”.

Проектний консорціум: Університет Бедфордширу (м. Лутон, Велика Британія), Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, громадська організація «Інноваційна генерація» (INNOGEN).

Робочий візит, що відбувся 8–15 квітня 2026 року, був спрямований на обмін досвідом, передання знань і розвиток потенціалу команд-партнерів.

Під час зустрічей учасники обговорили актуальні виклики забезпечення гендерної рівності у сфері вищої освіти, механізми підтримки жінок у професійному зростанні та можливості посилення міжнародної співпраці між університетами.

Одним із ключових результатів візиту стала спільна робота над концепцією настільної гри, присвяченої інституційній підтримці жінок-лідерок у вищій освіті. Ідея гри передбачає моделювання реальних кар’єрних викликів, розвиток лідерських компетентностей, стратегічного мислення, навичок ухвалення рішень і пошуку ефективних механізмів підтримки жінок на різних етапах професійного становлення.

Проект став логічним продовженням попередньої роботи міжнародної команди над дорожньою картою кар’єрного розвитку жінок у вищій освіті, створеною для підтримки професійного зростання, розширення можливостей і формування рівних умов для кар’єрного просування.

У межах візиту також відбулися зустрічі з представниками гендерних центрів університетів Великої Британії, під час яких було представлено успішні практики інституційної підтримки жінок-лідерок, моделі наставництва, програми розвитку академічного лідерства та політики рівних можливостей. Отриманий досвід стане важливим ресурсом для подальшого впровадження подібних ініціатив в українських закладах вищої освіти.

Окрему увагу учасники приділили презентації результатів дослідження щодо впливу розроблених навчальних матеріалів на учасниць фокус-груп. Представлені напрацювання отримали позитивну оцінку міжнародних партнерів і стали підґрунтям для наступних етапів реалізації проєкту.

Участь представників Каразінського університету в міжнародних ініціативах сприяє зміцненню партнерських зв’язків, інтеграції до європейського освітнього простору та впровадженню сучасних підходів до формування інклюзивного, рівноправного й інноваційного академічного середовища.

ПОДІЇ

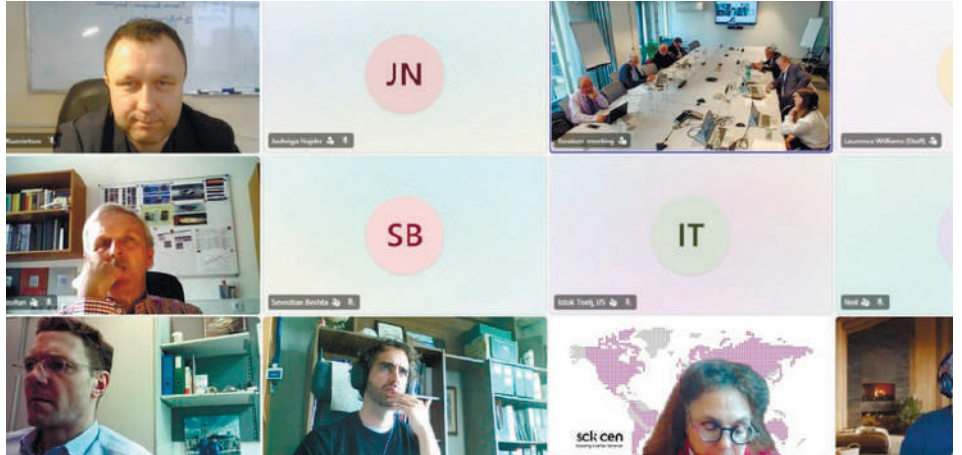
РЕЗУЛЬТАТИ ЗАСІДАННЯ ВИЩОЇ НАУКОВОЇ РАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЯДЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Днями відбулося чергове засідання Вищої наукової ради (HSC) Європейського ядерного товариства (ENS) у Брюсселі. Це ключовий майданчик, де провідні експерти Європи формують наукову стратегію галузі та обговорюють найактуальніші виклики.

Україну на зустрічі представляв директор навчально-наукового інституту «Фізико-технічний факультет» та член правління громадської організації «Українське ядерне товариство» (УкрЯТ) Пилип Кузнецов.

Порядок денний був надзвичайно насиченим та охопив стратегічні напрями розвитку на найближчі роки:

Молоді таланти: відбувся відбір фіналістів престижного конкурсу ENS HSC PhD Award 2026. Підтримка молодих вчених залишається пріоритетом №1.

Малі модульні реактори (SMR): окрема увага була приділена регуляторним аспектам впровадження SMR та вдосконалених реакторів (AMR).

Гармонізація стандартів: обговорення ініціативи МАГАТЕ щодо ядерної гармонізації та стандартизації (NHSI).

Стратегія 2026-2029: визначення тематичних пріоритетів та ключових

лідерів напрямків на новий термін роботи ради.

Важливою подією став офіційний реліз позиційного документа “Unlocking the Potential of Radiopharmaceuticals in Europe”. Цей документ окреслює стратегічні кроки для зміцнення ланцюгів постачання медичних радіоізотопів та розвитку персоналізованої медицини в Європі.

КРУГЛИЙ СТІЛ

40-РІЧЧЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ: УРОКИ МИНУЛОГО ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

21 квітня 2026 року відбулася важлива подія – круглий стіл, присвячений осмисленню сорокарічного шляху після аварії на ЧАЕС та обговоренню сучасних загроз ядерній безпеці. В умовах глобальної турбулентності та воєнних ризиків, з якими стикається українська ядерна інфраструктура, цей діалог став критично важливим для формування майбутньої системи міжнародної стабільності.

ННІ «Фізико-технічний факультет» був представлений на високому рівні справжніми фахівцями своєї справи:

Юрій Слюсаренко – завідувач кафедри фізики ядра та високих енергій імені О. І. Ахієзера та професор кафедри

матеріалів реакторобудування та фізичних технологій;

Валерій Зуйок – випускник ННІ «ФТФ», який продовжує традиції нашої славетної школи фізики.

Захід об’єднав науковців, дипломатів і державних діячів задля вироблення нових механізмів захисту ядерних об’єктів та протидії ядерному тероризму. Ми глибоко шануємо пам’ять про тих, хто першим став на захист світу від атома, що вийшов з-під контролю.

Пам’ятаємо минуле, аналізуємо помилки та працюємо разом заради безпечного та сталого майбутнього!

СПОРТ

СТУДЕНТ РОМАН ДЕГТЯРЬОВ – ПЕРЕМОЖЕЦЬ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ З ШАХІВ

Студент 2 курсу навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Роман Дегтярьов переміг на чемпіонаті Європи з шахів, що завершився 19 квітня 2026 року у місті Катовіце (Польща).

українці: випускник факультету іноземних мов Антон Коробов, та легенда українських шахів Василь Іванчук.

Вітаємо Романа з перемогою та чекаємо на нові успіхи!

У турнірі змагалися понад 500 шахістів з 43 країн.

Маючи лише 126-й стартовий рейтинг серед 500 учасників, Роман набрав 9 очок з 11 можливих і став першим в історії турніру переможцем без звання гросмейстера.

Завдяки цьому успіху Роман кваліфікувався на Кубок світу ФІДЕ, який відбудеться у 2027 році.

До цих змагань також кваліфікувалися

ПИШАЄМОСЯ!

СТУДЕНТИ ННІ «ФТФ» ОТРИМАЛИ ПРЕМІЮ НАН УКРАЇНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

За підсумками конкурсу 2025 року, проведеного відділеннями Національної академії наук України, Президія НАН України на засіданні 25 лютого 2026 року присудила Премії НАН України для студентів закладів вищої освіти за кращі наукові роботи:

В. Н. Каразіна, за цикл робіт «Перспективні методи кільватерного прискорення та фокусування електронних згустків у плазмі».

Вітаємо молодих науковців та бажаємо успіхів в подальшій науковій діяльності!

Івану Кузьмичу, студенту другого курсу магістратури навчально-наукового інституту «Фізико-технічний факультет» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, за цикл робіт «Аналіз діагностик швидких іонів на стелараторі Wendelstein 7- X»;

Іллі Демиденку, студенту другого курсу магістратури навчально-наукового інституту «Фізико-технічний факультет» Харківського національного університету імені

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЯКУБІНСЬКА НАУКОВА СЕСІЯ – 2026: ОБГОВОРЕННЯ МАЙБУТНЬОГО СОЦІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

10 квітня 2026 року відбулася XIX Міжнародна науково-практична конференція «Якубінська наукова сесія», присвячена актуальним питанням розвитку соціологічної освіти в Україні та світі.

Організаторами заходу виступили кафедра соціології навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Харківське відділення Соціологічної асоціації України.

Конференція проходила у змішаному форматі та об'єднала близько 60 учасників із різних міст України та Європи.

Учасники обговорили широкий спектр питань: від місця української соціології у світовому контексті до її ролі в

ухваленні управлінських рішень, від цифровізації освіти до її трансформації в умовах війни та епохи постправди.

З ключовою доповіддю «Соціологічна освіта в Україні: нові виклики» виступив академік Національної академії України Віль Бакіров, який окреслив основні етапи розвитку галузі та сучасні загрози. Значну увагу було приділено історії становлення соціологічної освіти, зокрема Харківської та Львівської соціологічних шкіл, а також досвіду першого покоління українських соціологів.

Окремий блок виступів стосувався сучасних трансформацій освіти. Доповідачі наголосили на впливі російсько-української війни на освітні програми, важливості стандартизації підготовки соціологів і вдосконалення якості підготовки докторів філософії.

Було також представлено результати опитувань аспірантів та практичні підходи до акредитації освітніх програм.

У межах міжнародного дискурсу учасники ознайомилися з досвідом соціологічної освіти в Польщі та країнах Карпатського регіону, а також обговорили перспективи розвитку соціології в умовах сучасних соціальних змін.

Погляд у майбутнє галузі запропонував виступ, присвячений трендам розвитку соціологічної освіти та її ролі в інженерії соціальних змін.

Оргкомітет відзначив високий інтерес до тематики конференції та подякував учасникам за активну участь, запросивши на наступну «Якубінську наукову сесію – 2027».

АКАДЕМІКИ

«НАУКОВЕЦЬ НЕ РОБІНЗОН»: СЕРГІЙ ЛИМАН ПРО КОЛЕКТИВНУ НАУКУ, ІДЕЇ В ЛАТАХ І НОВИЙ ЕТАП ПРОФЕСІЙНОГО ШЛЯХУ

Момент професійного визнання – це не лише про звання й регалії. Це про шлях, роки досліджень, відповідальність перед наукою та довіру академічної спільноти. Нещодавно доктор історичних наук, професор кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу Сергій Іванович Лиман був обраний дійсним членом Академії наук вищої школи України – подія, що стала знаковою як для самого науковця, так і для університетської спільноти.

Ми поспілкувалися з Сергієм Івановичем про значення цього визнання, відповідальність ученого в сучасному світі, виклики для українських дослідників у сфері світової політики та дипломатії, а також про науку, викладання й плани на майбутнє.

– **Що для вас особисто означає обрання дійсним членом Академії наук вищої школи України?**

– Я звернув увагу на те, що у вашому запитанні слово «особисто» є четвертим. І це символічно, адже науковець не Робінзон, який працює лише заради себе та свого безлюдного острова. Тому обрання мене дійсним членом Академії наук вищої школи України – це насамперед колективне досягнення. Це досягнення нашого Каразінського університету, його навчально-наукового інституту міжнародних відносин та туристичного бізнесу, кафедри світової

політики, дипломатії та туристичного бізнесу, яку маю честь представляти. Це результат спільної праці колективу однодумців, прагнення натхненно працювати в атмосфері постійної підтримки колег і керівників, живого спілкування та обміну думками, багато з яких одразу або з часом стають відправною точкою творчої реалізації.

А вже особисто для мене це, безумовно, велика честь і водночас... ні, не відповідальність, адже всі ми однаково відповідальні за свою справу – інакше не працювали б так віддано, а в часи війни й поготів. Це додаткова мотивація й визнання багаторічної науково-педагогічної праці, але не як завершення руху за командою «стій» чи «годі», а як початок нового етапу професійного розвитку.

– **Які ваші наукові дослідження або ідеї стали ключовими для цього визнання?**

– На це питання без припущень можуть відповісти хіба що шановні академіки, які одноголосно висловилися на мою підтримку. Можу лише спробувати окреслити власне бачення. Оскільки такі обрання – це передусім довіра наукової спільноти та своєрідна посвята в подальші зобов'язання працювати на розвиток української науки й формування сучасного інтелектуального середовища, мені здається, що йдеться не про окрему працю, а про науковий доробок загалом.

Серед майже 300 публікацій, яким мої колеги виявили довіру, є дослідження з історії міжнародних відносин Середньовіччя та проблем сучасної світової політики, зокрема збройних конфліктів; з історії науки (медієвістики) та історії розвідки, джерелознавства й історії міжнародного туризму тощо.

Відмова від зосередження тільки на одній проблемі відкриває ширші можливості для порівняльного аналізу та більш ґрунтовних узагальнень, особливо в межах історії міжнародних відносин. Це, своєю чергою, пришвидшує народження нових ідей, а у вашому питанні йшлося саме про ідеї.

До речі, «Ідеї в латах: Захід чи Схід?» – це назва моєї монографії, підготовленої ще багато років тому для захисту докторської дисертації. Водночас дихотомія «Захід чи Схід?» і сьогодні залишається напрочуд актуальною, а ідеї ніколи не знімають із себе лат, незалежно від того турнірні вони чи бойові.

– **Як, на вашу думку, змінюється відповідальність науковця після отримання статусу академіка?**

АКАДЕМІКИ

– Частково я вже відповів на це запитання, коли зазначав, що всі ми однаково відповідальні – інакше не могли б так сумлінно виконувати свою справу, а надто в умовах війни. Перекоаний, що відповідальність не може зростати або зменшуватися залежно від наявності чи відсутності слів «аспірант», «доцент», «професор» або «академік» у рядках послужного списку. Адже саме відповідальність у поєднанні з науковою невгамовністю формує його довжину.

Водночас, з огляду на складні виклики, що постають сьогодні перед Україною, та з урахуванням традиційної ієрархічності, притаманної науковому середовищу, професори й академіки мають ширші можливості для швидшого втілення власних ідей. Саме ці ініціативи здатні сприяти сталому розвитку держави та її подальшій інтеграції у світовий науковий простір. Цим шансом необхідно користуватися.

– Які виклики у сфері світової дипломатії та політики сьогодні є найактуальнішими для українських дослідників?

– Для українських дослідників сьогодні надзвичайно актуальними є аналіз і прогнозування геополітичних змін, насамперед у контексті російсько-української війни. Вони мають розробляти нові стратегії зовнішньої політики з метою гарантування національної безпеки та стабільності, а також формувати сучасні підходи до розв'язання широкого спектра криз, зокрема збройних конфліктів. Недарма Генрі Кіссінджер називав дипломатію «мистецтвом приборкувати силу».

Усе це вимагає від українських науковців інноваційних підходів до дослідження й викладання проблем міжнародної політики, дипломатії та врегулювання конфліктів. Зважаючи на актуальність цих питань, кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу, яку очолює доцент А. Ю. Парфіненко, з цього навчального року запропонувала дві нові освітні програми: бакалаврську – «Світова політика та дипломатія» та магістерську – «Дипломатія та

врегулювання конфліктів».

Цьому передувала активна наукова робота кафедри, зокрема видання профільних наукових праць і навчальних посібників. Серед них – наш спільний з Анатолієм Юрійовичем навчальний посібник «Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба)», презентований рівно рік тому.

– Наскільки важливим для вас є поєднання наукової діяльності з викладанням?

– Відверто кажучи, я не уявляю своєї професійної діяльності без викладання. Поєднання наукової роботи з освітнім процесом є надзвичайно важливим, адже воно дозволяє підтримувати живий зв'язок між теоретичними дослідженнями та практикою навчання. Для науковця викладання – це можливість передавати власні знання студентам, формуючи водночас нове покоління дослідників.

Саме викладання спонукає науковця постійно вдосконалювати свої ідеї та підходи, адже складні теми необхідно пояснювати чітко, доступно й зрозуміло. Це своєрідне взаємобагачення: ми не лише навчаємо студентів, а й навчаємося в них. Обговорення різних проблем міжнародних відносин зі студентською аудиторією приносить свіжі ідеї, нові погляди та підходи до досліджень, що, без сумніву, працює на майбутнє науки.

– Над якими науковими проєктами плануєте працювати найближчим

часом?

– Найближчим часом заплановано продовження роботи над дослідженнями різних аспектів історії міжнародних відносин і дипломатії: від доби середньовіччя до сучасного постбіполярного світового порядку. Йдеться про теми, що мають безпосередній зв'язок із глобальними трансформаціями в суспільстві, політиці та громадській свідомості.

Окремим напрямом цих досліджень є вивчення діяльності представників дипломатії та науки міжнародних відносин, а також аналіз оцінок цієї діяльності в працях українських науковців. Значну увагу приділяємо й так званім «білим плямам» в історії розвитку дореволюційної медієвістики в Україні.

Крім того, досліджуються проблеми сучасного міжнародного туризму як стратегічного інструменту публічної дипломатії, зокрема в контексті формування іміджу держави, налагодження дипломатичних зв'язків і більш ефективного використання м'якої сили.

Якщо ж говорити про весь спектр роботи на кафедрі, то серед пріоритетів – подальше підвищення якості освітніх програм. Зокрема, йдеться про розвиток магістерської програми «Дипломатія та врегулювання конфліктів», гарантом якої є ваш співрозмовник.

Анастасія ОДИНЕЦЬ.

ПИШАЄМОСЯ!

ОЛЕНА СТРАПЧУК ЗДОБУЛА ПЕРШЕ МІСЦЕ НА SEIZMIC HACKATHON У НЕАПОЛІ

Студентка четвертого курсу освітньої програми «Міжнародна електронна комерція» ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Олена Страпчук здобула перше місце в складі міжнародної команди на престижному хакатоні соціальних інновацій SEIZMIC Hackathon. Захід відбувся в межах програми короткострокової академічної мобільності від альянсу Aurora і проходив в Університеті Неаполя імені Федеріко II.

Олена має великий досвід в академічних мобільностях: дослідницьке стажування в Канаді за програмою Mitacs, семестровий обмін у Гданську та річний у Відні. На SEIZMIC Hackathon Олена, разом з учасниками з шести країн, розробила соціально орієнтовану бізнес-модель “savEat” на засадах циркулярної економіки, що поєднує екологічну відповідальність, підприємництво й підтримку вразливих груп. В інтерв'ю студентка розповіла про шлях до хакатону, виклики мультикультурної командної роботи та про те, чому соціальна відповідальність сьогодні є не менш важливою, ніж економічна ефективність.

– Поділись своїми враженнями від хакатону SEIZMIC.

– Захід проходив дуже інтенсивно: ми слухали лекції, відвідували екскурсії та знайомилися з прикладами екологічних ініціатив в історичному центрі Неаполя. Під час роботи наша команда зосередилася на проблемі харчових

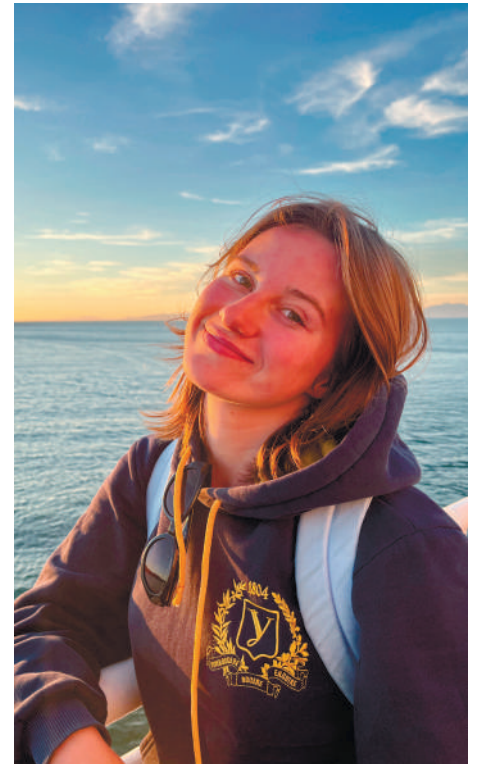
відходів: у популярних туристичних містах через значний потік відвідувачів і високий попит на місцеву кухню, істотна частина приготованої їжі залишається неспожитою. Ми вирішили сфокусуватися на цьому питанні й дослідити бачення та потреби місцевого населення. У підсумку сформували бізнес-модель соціального підприємства на принципах циркулярної економіки з мінімальними стартовими витратами та суспільною спрямованістю. Це був подвійний виклик: створити і життєздатну, і соціально відповідальну модель. Команда посіла перше місце серед 60 поданих проєктів, що підтвердило системність роботи та обґрунтованість запропонованого рішення.

– У твоїй команді були ще учасники з шести країн. Як будувалася комунікація в такому мультикультурному середовищі?

– На диво, складнощів у нас не було. Навпаки, усі висловлювали думки й додавали в проєкт свої експертизи. Досвід кожного з учасників став у пригоді. Наприклад, для деяких колег цей хакатон був не першим, отже вони знали, хто перемагав до цього й ми мали глобальне уявлення, яким повинен бути наш проєкт. Це допомогло виробити стратегію та не йти напромацки. Сильних розбіжностей у думках ми з командою не мали. Демократичний спосіб вирішення питань понад усе!

– Що ти отримала від цього міжнародного досвіду?

– Він дав мені розуміння, що фандрейзинг – це не лише про кошти й ресурси, а про кооперацію й плюралізм думок. Також я зрозуміла, що найвищим пріоритетом на початку власної справи є визначення «болів» користувачів або клієнтів. Треба дізнатися, які запити має суспільство, і зрозуміти, як ти можеш закрити потребу.

– Які навички виявилися найважливішими для твоєї участі в проєкті?

– Передусім – системні знання у сфері сталого розвитку, економіки й розроблення бізнес-моделей із довгостроковою економічною ефективністю. Друге – володіння англійською мовою, що забезпечує чітку комунікацію в колективі. Ефективна командна взаємодія передбачає ініціативність, оскільки пасивність у мозковому штурмі негативно впливає на те, як колектив оцінює професійний внесок учасника. Спільна діяльність передбачає прозорий діалог у групі та структуроване формулювання власної позиції. Якщо всі цього дотримуються, у результаті виходить цікавий продукт.

– Ваша ініціатива “savEat” спрямована на безвідходне використання надлишків їжі й подальше спрямування прибутку на підтримку соціально вразливих груп.

НАУКА І ОСОБИСТОСТІ

Фокус проєкту був на Неаполі, але наскільки реально було б адаптувати цю модель для інших міст, зокрема українських?

– Зараз Україна має нагальніші проблеми, які змушують відкладати подібні моделі на майбутнє. У разі деескалації бойових дій екологічна політика набуде актуальності, оскільки, за даними Всесвітнього економічного форуму (Доповідь про глобальні ризики, 2026), у довгостроковій перспективі екстремальні погодні явища, втрата біорізноманіття та критичні зміни екосистем очолюють перелік глобальних загроз. Наш проєкт максимально наближений до реальності, він враховує потреби як соціально вразливого населення, так і бізнесів, локальних фермерів та інших стейкхолдерів. Цю модель легко уявити імplementованою у великих містах: Харків, Київ, Львів. Тим паче нам зараз важливе процвітання індустрії гостинності.

– Чому тобі важлива тема соціальної відповідальності?

– Завдяки частим подорожам у мене сформувалося бачення світу на основі широкої міжнародної перспективи. Я поділяю думку, що кожен українець виступає представником своєї держави, тому публічна комунікація потребує усвідомленої відповідальності. Мене тішить, що закордоном маємо багато підтримки. Говорити з людьми, які стоять на боці України легко. Але є випадки, коли тобі доводиться відстоювати свою позицію. Я й сама мала подібну ситуацію, коли вдалося переконати друга з Індії, що російська культура далеко не така велика, якою її зображують. Пізніше він подякував за наші довіг, глибокі розмови, бо вони допомогли йому дізнатися перспективу українців і відкинути ворожі наративи. Мені було цінно й важливо поширювати нашу історію. Якщо всі будемо свідомими щодо своїх рішень та дій – це триматиме Україну в інформаційному просторі й даватиме розуміння, що війна ще триває, а світова спільнота повинна пам'ятати про агресора й давати відсіч.

– Як, з огляду на твій досвід, молодь може впливати на вирішення глобальних соціальних проблем?

– “Less is more” – інколи зосереджені, точкові рішення ефективніші за масштабні, але хаотичні ініціативи. Саме системність невеликих кроків створює реальні зміни. З першого курсу займаюсь волонтерством і це дозволило мені побачити, що навіть короткі лекції про євроінтеграцію відкривають для молоді нові перспективи. За невеликими діями стоять великі результати.

– Як навчання на програмі «Міжнародна електронна комерція» допомогло тобі в роботі над проєктом?

– Впевнено можу сказати, що університетські знання стали визначальним етапом мого професійного становлення. Упродовж навчання я опанувала дисципліни з методології наукових досліджень, бізнес-моделювання та бізнес-планування, зокрема міжфакультетські курси. Це одні з найцікавіших предметів, адже їх можна практично застосовувати в різних сферах. З огляду на зростання частки електронної комерції у світі, ці знання залишатимуться актуальними й надалі. Мені вони неодноразово ставали в пригоді. Крім того, університет навчив мене самостійності. Якщо хтось вагається, чи варто вступати, однозначно раджу йти. Уміння вирішувати питання з викладачами, працювати над спільними

проєктами з одногрупниками, брати відповідальність за свої рішення – це все робить тебе самостійним і свідомим. Також значною частиною студентського життя є спільнота. Попри складні обставини та обмежену кількість очних заходів, у Харкові зберігаються можливості для ініціатив. В умовах воєнного стану реалізація будь-якого проєкту набуває особливої ваги: кожна локальна ініціатива громадських організацій чи волонтерських програм є внеском у підтримку активного громадського середовища й поступове відновлення міста. Долучення до таких процесів означає не лише участь у подіях, а й співформування його майбутнього. Університет дає свободу шукати себе й запускати власні ініціативи. Найцінніше в ньому – це люди, з якими можна бути на одній хвилі та разом втілювати ідеї.

– Чого очікуєш від презентації вашого проєкту “savEat” на Aurora Conference у Німеччині?

– Буду рада побачитися з колегами, адже розумію, що постійно підтримувати зв'язок дистанційно доволі важко. Також мені цікаво дізнатися про інші проєкти, оскільки більшість із них не була представлена під час хакатону. Очікую натхнення, нових знайомств та ідей!

Меланія РИБАЛКО.

ЕКСКЛЮЗИВНЕ ІНТЕРВ'Ю

ДАР'Я БОРТНИКОВА: НАПРЯМИ РОБОТИ АСОЦІАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ, КАР'ЄРНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ І РОЛЬ КАРАЗІНЦІВ ДЛЯ ХАРКОВА

Дар'я Бортникова – виконавча директорка Асоціації випускників Каразінського університету. Вона закінчила соціологічний факультет у 2012 році за спеціальністю «Соціологія» (спеціалізація – «Реклама і зв'язки з громадськістю»). Після випуску й до того, як очолити Асоціацію випускників, викладачів і друзів університету в травні 2025 року, тривалий час була головою профспілкової організації студентів, аспірантів і докторантів. «Для мене університет і його спільнота – це важлива частина життя, яка надає сенс і натхнення. Тож долучитися до діяльності Асоціації випускників стало для мене амбітним завданням. Наша організація зареєстрована як громадське об'єднання з 2003 року і не припиняла своєї діяльності увесь цей час. Водночас, починаючи з періоду пандемії COVID-19, активна комунікація дещо зменшилася, хоча самі проекти продовжували реалізовувати. Зараз працюємо над розвитком проєктів і комунікаційних стратегій», – зазначає директорка.

– Як формувалася команда Асоціації випускників?

– Наша команда неймовірна, і я дуже сподіваюся, що вона й надалі зростатиме та поповнюватиметься такими ж талановитими людьми. Фактично я долучилася до вже сформованої операційної команди, яка давно працює в Асоціації та має значний досвід у сфері громадського сектору. Вони реалізовували багато міжнародних проєктів, і це справді дуже потужні фахівці – до того ж усі вони є випускниками університету. Це люди, на яких можна покластися, і завдяки яким нам довіряють міжнародні донори, бо ми працюємо прозоро й відповідально. Зараз, наприклад, реалізуємо проєкт разом із ЮНІСЕФ, присвячений травмо-

орієнтованому підходу. У цьому випадку особливо важливою є експертиза працівників університету – саме вона робить проєкт живим і якісним. Водночас перед нами постала потреба розширити команду, зокрема, залучити людей до комунікаційної діяльності та організації подій. І тут нам дуже допомогла студентська практика. У листопаді минулого року до Асоціації приєдналися студентки ННІ «Соціології та медіакомунікацій». Ми разом працювали під час їхньої виробничої практики, зокрема над кампанією до Дня студента – шукали випускників, які могли б привітати каразінську спільноту. Після завершення практики одна з дівчат залишилася в команді. Зараз активно розвиваємо інформаційні ресурси Асоціації, працюємо над *top of voice* та створюємо платформи для комунікації між випускниками. Нам також пощастило знайти талановитих студенток з юридичного факультету, які пройшовши виробничу практику в Асоціації, підсилили напрями організації роботи фронт-офісу та координацію заходів. Я дуже вірю в модель залучення студентів через такі механізми – це дає їм можливість набутти реального досвіду, а нам – залучити мотивованих і талановитих людей у команду. Мені хочеться, щоб ця взаємодія була сталою: щоб студенти приходили до нас практику, на зустрічі з кар'єрного консультування, гостьові лекції випускників, пробували свої навички в реальних умовах і набували досвіду під нашим менторством. Ми щиро захоплюємося каразінськими студентами – вони дуже вмотивовані, відкриті до нового й часто вміють навіть більше, ніж передбачає їхня спеціальність.

– У яких напрямках працює Асоціація?

– Нам справді пощастило із

засновниками організації, адже в Статуті Асоціації чітко прописані основні напрями нашої діяльності й вони достатньо широкі, щоб створити поле для різноманітної діяльності. Сьогодні умовно поділяємо нашу роботу на дві великі програми. Перша програма називається «Каразінська спільнота». Зміцнюємо зв'язки між випускниками та альма-матер. Розбудовуємо інтерактивну мережу Karazin Alumni Map, щоб наші випускники по всьому світу могли допомагати університету експертизою чи менторством. Запускаємо проєкт Mentor Talks, де досвідчені каразінці стають наставниками для студентів, допомагаючи їм знайти свій шлях у професії. Також активно підтримуємо наші культурні перлини: музеї, Ботанічний сад та «ЛандауЦентр», щоб вони були відкритими та цікавими для кожного харків'янина.

Другий напрям – «Каразінська спільнота для громад». Тут виходимо за межі аудиторій. Допомагаємо ветеранам та внутрішньо переміщеним особам, дітям то родинам адаптуватися до сучасних суспільних процесів через освітні курси та програми

ЕКСКЛЮЗИВНЕ ІНТЕРВ'Ю

підтримки. Фактично, працюємо над тим, щоб інтелектуальний потенціал Каразінського став рушійною силою для відродження всієї Харківщини. Віримо, що відновлення громади починається з освіти та якісної взаємодії. Наша мета – розбудова сталої мережі співпраці між університетом, випускниками та громадами. Адже «завтра» фактично починається вже сьогодні. Якщо почнемо діяти зараз, то зможемо бути впевненими в майбутньому.

– Як Асоціація може сприяти працевлаштуванню студентів?

– Насправді це один із найпростіших і водночас найскладніших напрямів роботи Асоціації. Сьогодні ринок праці відчуває дефіцит кадрів: багато молоді виїжджає, а роботодавці активно шукають фахівців. І саме тут Асоціація може стати ефективним містком між випускниками-роботодавцями та студентами. Зокрема, ми започаткували проєкт *mentor talks* – серію зустрічей і гостьових лекцій, під час яких випускники діляться своїм професійним досвідом, розповідають про кар'єрний шлях, виклики та досягнення. Для нас важливо, щоб у цих розмовах звучали не лише історії успіху, а й досвід поразок. Ми добре знаємо відчуття, коли тебе не беруть на роботу, нерозуміння, як отримати перший досвід, і розгубленість на початку кар'єри. Саме тому хочемо створити чесний та опорний простір для студентів. Окрім цього, плануємо проводити тренінги з підготовки до співбесід, допомагати студентам краще презентувати себе та свої

навички. Також працюємо над створенням інтерактивної спільноти, де з'явиться дошка оголошень із вакансіями від випускників – і ми будемо поширювати ці можливості серед студентів. Прагнемо створити спільний простір для нетворкінгу без географічних обмежень. Ми переконані, що в людей немає «слабких сторін» – є точки зростання. І наше завдання – допомогти їх побачити, розвинути й навчитися правильно себе презентувати, щоб мати сильну позицію на ринку праці.

– Які важливі якості студенти отримують після випуску з університету?

– Передусім – це високий рівень освіти. Як би сьогодні не намагалися нівелювати значення вищої освіти, вона залишається потужним фундаментом. Університет дає не лише хардскіли, а й формує систему мислення, світогляд, здатність аналізувати й розуміти складні процеси. Друга надзвичайно важлива якість – це критичне мислення. Викладачі постійно наголошують: потрібно думати, перевіряти інформацію, працювати з джерелами, формувати й аргументувати власну позицію. І це допомагає не лише в професії, а й у ширшому сенсі – вистояти культурно й ментально в складні часи. Ще один важливий аспект – це спільнота. Університет дає відчуття приналежності до великої родини, де ти ніколи не залишаєси сам на сам із труднощами. Завжди є люди, які готові підтримати, підказати, підставити плече. Це

відчуття безпеки й впевненості, яке формує університетське середовище, залишається з тобою надовго, і стає важливою опорою як у професійному, так і в особистому житті.

– Які проєкти вам хочеться реалізувати найближчим часом?

– Дуже хочемо розвивати сильні аудіовізуальні проєкти. Світ дедалі більше рухається в бік гейміфікації, інтерактивних форматів, і нам важливо говорити з аудиторією сучасною мовою. Українці завжди були сміливими й сильними, ми б хотіли показувати цю історію, «оживляти» її, надавати їй нового дихання. Світ має бачити, що ми сила. Наша культура, мистецтво, музика, література – це неймовірний ресурс. Особливо цінно, що початки багатьох цих процесів – у Харкові, у середовищі нашого університету, і про це потрібно говорити. Багато визначних діячів науки, культури й мистецтва були пов'язані з Каразінським університетом, і це дуже надихає. Має бути адвокація не лише суспільних змін, а й української культури загалом і харківського регіону зокрема. Водночас мріємо про момент, коли зможемо просто зібрати наших випускників разом у хорошу погоду, у безпечному просторі. Це один із традиційних напрямів діяльності асоціації – зустрічі випускників. Пам'ятаю, що одна з таких зустрічей відбулася в червні 2019 року, просто неба. Ми запускали повітряні кульки, люди усміхалися, навіть попри той стрес і невизначеність, які вже тоді відчувалися. Дуже хочеться відновити традицію і знову створювати моменти єдності.

НА КАФЕДРАХ

«СЬОГОДНІ МОЯ КАФЕДРА – ЦЕ КОМАНДА КОЛЕГ, ОДНОДУМЦІВ І ДРУЗІВ» – РОЗМОВА З ЗАВІДУВАЧКОЮ КАФЕДРИ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ГАННОЮ ГУСЄВОЮ

Сьогодні жінки-науковиці відіграють важливу роль у розвитку української освіти та науки, поєднуючи професіоналізм, відданість і натхнення. Однією з таких визначних особистостей є Ганна Гусєва, кандидат філологічних наук і завідувачка кафедри іноземних мов професійного спрямування факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. У цьому інтерв'ю говоримо з Ганною Георгіївною про професійний шлях, мотивацію, особисті цінності та бачення майбутнього, а також про те, що означає бути частиною університету з понад двохсотлітньою історією.

– Нещодавно ви отримали почесну грамоту від Ігоря Терехова з нагоди 221-ї річниці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Якими були ваші перші емоції та думки в той момент?

– Отримання почесної грамоти стало для мене дуже бентежним моментом. Передусім я відчула глибоку вдячність до колективу кафедри, університетської спільноти, керівництва факультету іноземних мов та університету загалом. Сприйняла цю відзнаку не стільки як

особисту нагороду, скільки як визнання спільної праці багатьох людей – викладачів, студентів, адміністрації, колег і міжнародних партнерів.

Другою думкою стала відповідальність. Будь-яке публічне визнання – це своєрідний аванс довіри, який не підсумовує шлях, а зобов'язує тримати планку, розвиватися та підтримувати стандарти нашої академічної спільноти.

Це також був момент гордості за університет. Річниця заснування – нагода осмислити традиції, досягнення

та роль закладу в житті міста. Тому отримати відзнаку саме в цей день для мене особливо символічно.

Якщо коротко, мої перші емоції – це вдячність, відповідальність і натхнення рухатися вперед.

– Який момент у вашій професійній біографії став визначальним і змінив ваше бачення викладання?

– За 24 роки професійної діяльності, відколи я закінчила університет у 2002 році, таких моментів було кілька. Проте справді поворотним став лютий 2022 року. Після початку повномасштабного вторгнення був надзвичайно складний період для всієї країни, моїх студентів, колег і моєї родини.

Убезпечні я долучилася до волонтерських місій у Харкові, а згодом збрала команду однодумців й очолила одну з них. Саме тоді почав по-справжньому формуватися мій характер.

Того ж року об'єднали дві кафедри, і мені випав новий виклик – очолити кафедру іноземних мов професійного спрямування.

НА КАФЕДРАХ

Сьогодні моя кафедра – це команда колег, однодумців і друзів. Ми підтримуємо одне одного, надихаємо та разом рухаємося до нових цілей. Я щиро пишаюся своїм колективом – це професійні, творчі люди, з якими цікаво не лише працювати, а й спілкуватися.

Наші викладачі навчають англійської, німецької та французької мов студентів усіх освітніх рівнів майже на всіх факультетах і в навчально-наукових інститутах університету.

Це велика відповідальність – очолювати кафедру з історією, що бере початок із 1954 року: з одного боку, зберігати традиції, а з іншого – творити сучасну історію університету.

– Керівництво кафедрою – це не лише організаційна робота, а й постійна взаємодія з людьми. Що сьогодні надихає вас приходити на роботу з тим самим запалом, що й на початку кар’єри?

– Моя мотивація з роками не змінилася – навпаки, стала більш усвідомленою. Якщо на початку кар’єри мене надихала передусім любов до факультету, бажання реалізувати власні ідеї та амбіції, то сьогодні найбільший драйв дає робота з людьми – студентами й колегами. Мене по-справжньому надихає спостерігати їхнє зростання: як із невпевнених першокурсників вони стають фахівцями, здатними критично мислити, ухвалювати

рішення й брати відповідальність.

Це більше, ніж навчальний процес – це формування особистості, виховання характеру й майбутніх лідерів. У цьому бачу особливу місію університету. Мені приємно бачити професійне зростання наших студентів: багато з них уже працюють викладачами, очолюють кафедри, захистили дисертації.

Для мене керівництво кафедрою – це насамперед створення середовища, де кожен може реалізувати свій потенціал. Мене мотивує можливість підтримувати ініціативи, допомагати колегам розвиватися, запускати нові проекти. Результати спільної праці надихають більше, ніж особисті досягнення.

Водночас світ постійно змінюється, з’являються нові виклики, технології, очікування. Ця динаміка не дозволяє зупинятися: вона спонукає навчатися й мотивувати інших. Я переконана, що поки людина навчається, вона професійно живе.

Саме тому приходжу на роботу з тим самим запалом: я бачу сенс у своїй справі, перспективу й щодня працюю з людьми, які також прагнуть розвитку. Це і є моїм головним джерелом натхнення.

– Університет – це важлива частина вашого життя. Для багатьох це не просто місце роботи, а простір сенсів

і традицій. Що для вас означає бути частиною Каразінського університету з такою глибокою історією?

– Для мене бути частиною Харківського університету – це належати до великої інтелектуальної традиції, яка формувалася поколіннями. Каразінський університет має глибоку історію та був заснований з ініціативи Василя Каразіна – людини, яка вірила в силу освіти як рушія суспільних змін.

Усвідомлення того, що ти працюєш у просторі, де народжувалися наукові ідеї, формувалися національні еліти та утверджувалася академічна свобода, додає особливого відчуття відповідальності. Для мене університет – це не просто місце роботи, а середовище професійного й особистісного зростання, реалізації.

Це щоденна праця з ширшим сенсом, де поєднуються минуле й сучасність – моя особиста історія, історія університету та Харківщини. Усе це ґрунтується на повазі до традицій, відкритості до інновацій і прагненні до кращого майбутнього.

Бути частиною університету – означає продовжувати цю естафету цінностей: академічної доброчесності, свободи думки та відповідальності перед суспільством. І водночас творити нові сторінки його історії разом зі студентами й колегами. Для мене це честь, відповідальність і глибоке

НА КАФЕДРАХ

відчуття причетності до справи, що має значення не лише сьогодні, а й для майбутніх поколінь.

– За роки роботи ви стали не лише керівницею кафедри, а й наставницею для багатьох студентів. Які особисті цінності допомагають вам зберігати відданість професії та високий рівень професіоналізму?

– Як я вже зазначала, лідерство для мене – це передусім відповідальність і служіння спільній справі, а не просто статус.

За роки викладання й чотири роки на посаді керівниці кафедри переконалася: посада дає повноваження, але довіру формують цінності та щоденна послідовність у діях. Насамперед це повага до колег і до студентів. Я сприймаю студентів як партнерів і часто називаю їх колегами, адже ми всі в одному освітньому процесі. Саме взаємна повага є запорукою успіху.

Ще одна важлива цінність – доброчесність. Не лише академічна, а й внутрішня чесність перед собою: готовність визнавати помилки, постійно вдосконалюватися та дотримуватися високих стандартів.

Також для мене важливий розвиток і відкритість до нового. Освіта швидко змінюється, тому важливо навчатися, підтримувати ініціативи й залишатися відкритою до людей. Саме студенти часто надихають рухатися вперед.

І, безумовно, відданість. Бути наставником – це не лише давати поради, а й підтримувати, інколи навіть захищати. Для мене важливо, щоб кафедра була простором довіри та взаємної підтримки.

Саме ці цінності – повага, доброчесність, розвиток і відданість – допомагають мені залишатися відданою професії та зберігати високий професійний рівень.

– Про що мрієте сьогодні – не лише як керівниця й науковиця, а і як людина?

– Відзнаки – це завжди підсумок певного етапу, але водночас вони спонукають формулювати нові горизонти, мріяти й рухатися далі.

Як керівниця, мрію, щоб кафедра була живою інтелектуальною спільнотою – відкритою до міждисциплінарних зв'язків, міжнародної співпраці та сміливих ідей. Важливо, щоб студенти відчували впевненість у своїх знаннях і конкурентоспроможність у глобальному професійному середовищі, а колеги – підтримку й можливості для самореалізації.

Мабуть, найважливіше – щоб через роки студенти згадували не лише знання, які я їм дала, а й атмосферу підтримки та віри в їхній потенціал. Якщо це вдасться – це й буде найбільш реалізована мрія.

Як науковиця, прагну, щоб проекти не лише мали академічну цінність, а й приносили практичну користь суспільству.

І як людина – мрію про переможний мир, про розвиток професійної освіти, про успіх і сталий розвиток нашої країни та регіону. Про гармонію між професійним і особистим життям, між амбіціями та внутрішнім спокоєм.

Хочу залишатися відкритою до нового, вміти дивуватися й надихати інших.

– Якщо ви не проти, поділіться, будь ласка, порадою для першокурсників: як не загубитися в університеті, знайти себе, навчитися покладатися на власні сили й не втратити натхнення до навчання?

– У мене дуже проста порада. Найголовніше – свій професійний вибір вони вже зробили: стали частиною Каразінської родини, великої університетської спільноти. Навчання в Каразінському – це школа характеру й важливий крок у формуванні особистості.

Я впевнена, що ці роки вони згодом згадуватимуть із вдячністю, адже тут здобувають не лише фундаментальні знання, а й важливі навички – так звані soft skills.

І окремо хочу наголосити: іноземна мова сьогодні є однією з ключових частин професійного успіху. Це компетенція номер один і запорука майбутніх можливостей, тому її варто активно вивчати. І головне – постійно рухатися вперед, бути відкритими до нових професійних викликів та пошуків й вірити в себе й власні сили!

КАРАЗІНЦІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

БОЙОВИЙ ЛІКАР, ВИКЛАДАЧ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ, СПЕЦІАЛІСТ З РЕАБІЛІТАЦІЇ, НЕЙРОХІРУРГ ОЛЕКСАНДР МАРКОВ: «ПРОЦЕС РЕАБІЛІТАЦІЇ ЗАЛЕЖИТЬ НЕ ЛИШЕ ВІД ТИХ, ХТО НАДАЄ ПОСЛУГУ, А Й ВІД ТИХ, ХТО ЇЇ ОТРИМУЄ»

Олександр Марков – доцент кафедри загальної хірургії, анестезіології та паліативної медицини, кандидат медичних наук, засновник та керівник реабілітаційного центру “Markov. rehabcenter” і школи китайської медицини “Acuschool”. У 2015 році він долучився до Першого добровольчого мобільного шпиталю імені Миколи Пирогова, з яким два місяці провів у Донецькій області. З початку повномасштабного вторгнення Олександр Володимирович очолював підрозділ, який проводив евакуацію на Київщині та надавав допомогу військовим, зокрема теробороні. Після звільнення Києва знову відправився на Схід як бойовий лікар: Сіверськодонецьк, Бахмут, Лисичанськ. «Шпиталь – це формальна назва», – згадує Олександр. «Шпиталь – це люди, а не обладнання й намети. Ми розмішувалися на базах давно побудованих лікувальних закладів, де оперували військових і цивільних».

Олександр Марков має медаль «За сприяння ЗСУ» від Міністерства оборони, а також медаль «За сприяння війську» від Валерія Залужного. «Особливо цінним для мене був нагрудний знак “Обов’язок виконано з честю”. Пам’ятаю, як наша команда приїхала до військових у Лебедівку, де частина людей була з пневмонією, а частина – з больовими синдромами від переохолодження. Ситуація була доволі складною, адже багато людей потребувало лікування. За три тижні всі були здоровими!»

– Коли ви повернулися з фронту до Харкова?

– Після декількох місяців на Донеччині, коли закінчився контракт зі шпиталем, я вирішив поновити свою роботу в

Харкові, який потерпав від масштабних обстрілів і мав велике поле для роботи. Для мене немає різниці між цивільним і військовим, усі ми люди, які страждають від війни та потребують лікаря. Тож я зрозумів, що можу бути корисним і тут. У 2023 році я відкрив медичний центр реабілітаційного напрямку, у 2024 – розпочав роботу в університеті на кафедрі загальної хірургії, анестезіології та паліативної медицини.

– Коли змінили вектор своєї професійної діяльності?

– Я багато років працював нейрохірургом, але свою останню операцію провів у Бахмуті, у травні 2022 року. У певний момент життя вирішив змінити галузь, хоча й мав із неї наукові напрацювання та науковий ступінь. Як кажуть, «вік хірурга короткий». Ця робота доволі важка, тому, щоб не почати виконувати її недбало, я обрав акупунктуру для своєї особистої діяльності й реабілітацію для створення й керування цим процесом. Зараз я провідний в Україні спеціаліст з акупунктури, тож зміна діяльності відбулась успішно. Клініка також зараз має працівників, обладнання та увесь спектр реабілітаційних послуг, але починалася вона з малого – стіл, стілець, голки, мої руки й козацькі вуса!

– Як ви вважаєте, чи достатньо наша держава робить для реабілітації військових?

– Вважаю, що держава дуже багато робить для організації реабілітації. Наприклад, мені надали обладнання, коли я, як представник приватної медицини, детально пояснив представникам Міністерства у справах ветеранів

необхідність цього пристрою для мого центру в прифронтовому місті. Держава відреагувала й допомогла. Як на мене, це ознака ефективної роботи. Звісно, це лише один ракурс праці, але потрібно розуміти: якщо Україна створює можливості для мене, як представника приватної медицини, то зрештою, це відображається на суспільстві. Також важливо розуміти, що ми маємо на увазі під «достатньо» чи «недостатньо». Це не лише якісні, а й кількісні категорії. А з погляду якості дуже складно зрозуміти, що саме люди мають на увазі і як вони бачать процес реабілітації. Я цей процес знаю зсередини, тож бачу велику роботу.

– Чи виникають ситуації, коли самі військові можуть відмовлятися проходити реабілітацію?

– У цьому й питання для українського реабілітолога: як переконати військового, що йому потрібно витратити кілька днів відпустки на

КАРАЗІНЦІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

лікування. На щастя, ми знайшли вихід і підписали меморандуми з військовими частинами: консультуємо військових, складаємо для них особисті лікувальні курси й працюємо залежно від можливості відвідування. Цей процес розтягнутий у часі, але коли військовий повертається з позицій, він знає, що кілька годин перебування в тилу може присвятити відновлювальній терапії. Вона має як фізичну, так і, за бажанням, психологічну допомогу (але навіть якщо ця допомога безплатна, деяких важко перекопати прийти). Тому доводиться фактично формувати серед військових коло пацієнтів. Процес реабілітації залежить не лише від тих, хто надає послугу, а й від тих, хто її отримує.

– Наскільки важливу роль психологічний компонент відіграє в процесі відновлення бійців?

– Моральний стан пацієнта важливий не тільки під час реабілітації, а й на всіх інших життєвих етапах. Основне завдання психотерапії – це зробити життя кращим. Можливо, з таким підходом буде більше охочих її відвідувати, але людей поки що лякає слово «психотерапія». Багато хто думає, що їх вважатимуть ненормальними, схибленими або божевільними. Тож треба почати з пояснення, які переваги терапія має для нас як для суспільства, а потім люди підуть самі. Часто в дорослих людей саме емоційне переживання стає причиною хвороби, адже воно призводить до дестабілізації й викликає регуляторні збої. Суспільство майбутнього буде передбачати відвідування людиною психотерапії

для покращення свого життя. І це впливатиме не лише на здоров'я, а й на наш соціум загалом.

– Чи поширена рефлексотерапія серед українських лікарів?

– Рефлексотерапія базується на китайській медицині. За час своєї роботи на кафедрі, тобто з 2024 року, я створив понад десять навчальних тренінгів, які за своїм інформаційним наповненням і змістом претендують на повний цикл спеціалізації з рефлексотерапії. Мене засмучує, що за півтора року викладання цієї дисципліни на курсах у мене було лише два лікарі серед слухачів. Навчатися приходять люди – у кращому разі з дипломом реабілітолога, хоча це лікарська спеціальність. А часто – люди взагалі без медичної освіти. Ситуацію ускладнює й те, що неврологи фактично «замкнули» цю спеціальність у своїй професійній сфері: здобути її складно, якщо ти не представник професії. Але водночас жоден невролог до мене на навчання

не приходив, хоча курс був розроблений за інформацією, яку я досліджував не один рік. Рефлексотерапія – це дуже потужний і серйозний інструмент діагностики та лікування. На мою думку, передусім цими знаннями повинні володіти саме лікарі. Проте їх серед своїх слухачів майже не бачу.

– Як ви справляєтесь з емоційною напругою?

– Мені допомагає життєвий досвід та власний психоаналіз, який я проходив протягом 15 років. Завдання психоаналізу, окрім покращення якості життя, – це ще й розуміння себе. Коли ти глибоко розумієш себе й свої мотиви, це дає певну внутрішню амортизацію та дозволяє бути своєрідним якорем для інших, які потребують зовнішньої підтримки. Тож наче справляюся із напругою, хоча не без складнощів, як у всіх людей.

Меланія РИБАЛКО.

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

ЧОРНОБИЛЬ І ВІЙНА: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ ОЧИМА ЛІКВІДАТОРА

26 квітня – дата, яка не тьмяніє з роками. Минуло 40 років від дня, коли Чорнобиль розділив життя на «до» і «після», змінив долі мільйонів і назавжди загострив відчуття цінності життя, правди й відповідальності.

Сьогодні цей біль звучить особливо виразно – крізь наш власний досвід втрат, тривог і щоденної невизначеності. Поруч із нами живуть ті, хто бачив ту катастрофу на власні очі, хто став на шлях, де ціною помилки могло бути життя.

У Каразінському університеті працюють ліквідатори – люди тихого, але справжнього героїзму. Їхній подвиг не супроводжувався гучними словами, але саме він врятував тисячі інших.

Серед них: Володимир Дягілев, Володимир Виговський, Олександр Наглов, Олексій Нечмоглод, Володимир

Порошин, Володимир Попов, Микола Рева, Євген Самойлов, Андрій Давіденко, Валерій Литвиненко, Олександр Лебідь, Олексій Баталов. Схиляємо голови перед жертвами та з вдячністю говоримо про тих, хто вистояв – за їхню мужність, витримку і силу.

І знову на сторінках університетської газети – розмова з доцентом хімічного факультету Олександром Лебедем, одним із тих, хто пройшов через Чорнобиль.

– Олександр Валентиновичу, яким для вас був квітень 1986-го?

– Навіть зараз, через десятиліття, важко підібрати слова. Це було щось, що виходить за межі звичного розуміння... Я потрапив туди за викликом військкомату. Тоді я був офіцером запасу, мав проходити

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

збори. Але одного дня надійшло інше розпорядження – направити людей до Чорнобиля. Так, випадково, цим «кимось» став я.

Це був уже червень. Ми знали, куди їдемо. Я закінчив хімічний факультет і розумів, що таке радіація. Але навіть із цими знаннями масштаб трагедії уявити було неможливо.

На місці все сприймалося просто: є робота – її треба виконати. Важка, небезпечна, виснажлива. Але потрібна.

Я пробув там 40 днів. Зробив 17 виїздів безпосередньо на станцію. Отримав свою дозу – 25 рентгенів.

Минув час, і наслідки дали про себе знати. Але ставлення не змінилося: це була катастрофа, велика біда. І водночас – трагедія, якої могло не бути.

Вибухнув четвертий реактор – найновіший. Причини... людський фактор, помилки, недооцінка ризику.

І, мабуть, нерозуміння масштабу небезпеки.

Найболючіше – те, що правду приховали. Людей евакуювали лише на третій день.

Але знаєте, що вражає найбільше? Там ніхто не скаржився. Не було паніки. Кожен просто робив свою справу. Ми підтримували одне одного – побратськи. І це давало сили.

Я вирішив тоді: якщо я тут – значить, маю виконати свій обов'язок.

Після повернення до університету життя продовжилось. Але той досвід залишився назавжди...

– Чи можна порівняти катастрофу на ЧАЕС із сьогоденною війною?

– Якщо чесно, такі речі важко порівнювати. Тоді, у 1986-му, було відчуття, що ми теж на передовій – у невидимому бою. Ми не до кінця розуміли

масштаб загрози, але усвідомлювали: від нашої роботи залежить дуже багато. Це була важка, небезпечна праця, щоденний ризик, але все ж таки – робота.

Сьогоднішня війна – це зовсім інший вимір. Це свідоме протистояння, коли ворог реальний, коли є зброя, руйнування, втрати, біль, який приходиться у кожну родину. Тут інша ціна і інша напруга. Тому напряму порівнювати неможливо.

Але є децю спільне – це люди. Тоді й зараз усе тримається на людях, на їхній мужності, відповідальності та готовності підставити плече. Ми, ліквідатори, дуже добре знаємо, що таке відчуття братерства, коли кожен поруч – як рідний. І сьогодні я бачу те саме серед наших військових: ту саму єдність, підтримку і силу духу. Саме це, мабуть, і є тим містком, який поєднує ті події з нинішнім часом.

Ліна ТИМАРСЬКА.

ПРАКТИКА

СЕКРЕТИ ТА ТРЕНДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-ГЕОГРАФІВ: КАТЕРИНА БОРИСЕНКО ПРО ПОЛЬОВИЙ, ЦИФРОВИЙ ВИМІР Й ГЕОГРАФІЮ «НАЖИВО»

Польові практики, Карпати, сучасні ГІС-інструменти й відповідальність за природні ресурси – про це та інше говоримо з доценткою кафедри фізичної географії та картографії, кандидаткою педагогічних наук Катериною Борисенко. Про географію як живий досвід, що формує мислення і характер.

– Пані Катерино, ви викладаєте чимало природничих дисциплін. Яка з них вам найближча?

– Найближчою для мене є гідрологія. Це наука, у якій поєднуються географія, фізика, екологія й живе спостереження за природою. Особливо я люблю польову гідрологію – момент, коли теорія «оживає» у реальних вимірюваннях течій, структур водозборів. А це гідрологія – це робота з приладами, моніторинг, динаміка, зміни. Вона дає відчуття реального впливу на розуміння природних процесів і підготовку студентів, які згодом працюватимуть у дуже відповідальних сферах. Попри широкий спектр дисциплін і тем, з якими я працюю, якщо говорити глобально, то найбільше мене надихає

практична частина географічної освіти, а саме польовий етап практик, де маю честь бути керівником. Саме там теорія набуває форми, змісту й конкретики, а студенти – можливості відчуття географію не лише інтелектом, а всіма сенсами. Польові дослідження – це момент, коли наукові методи «оживають»: коли вимірюєш глибину річки Сіверський Донець чи її швидкість течії, закладаєш профілі на схилі, працюєш з приладами, спостерігаєш просторові структури ландшафтів на дотик. Це той простір, де формується професійне мислення, витримка, командність і справжнє розуміння природи. Для мене кожна експедиція чи практика – це зустріч не лише з ландшафтом, а й зі студентами в їхньому кращому прояві: допитливими, захопленими, відкритими до пізнання. Після років вимушених обмежень повернення до повноцінних польових виїздів у Карпатському регіоні стало особливо цінним. Коли ми знову вийшли на маршрути, проводили вимірювання, працювали на висотах і ділилися цим досвідом, тобто з'явилось відчуття, що географія повернулася «додому».

– Якою є найважливіша риса хорошого географа?

– Уміння бачити причинно-наслідкові зв'язки. Не просто річку чи місто, а їхню історію, динаміку, логіку простору. Географ читає світ як текст. Важлива й чутливість до деталей – здатність помічати те, що інші оминають.

Хороший географ – універсаліст: він синтезує природні, соціальні й технологічні дані, створюючи цілісну картину. Це своєрідний диригент складної системи.

– Що таке польові ГІС «простими словами»?

– Це мобільні геоінформаційні системи: «карта + GPS + блокнот + фотоапарат + аналізатор даних» у смартфоні. У полі можна знайти точку, провести

ПРАКТИКА

вимірювання, зафіксувати координати, зробити фото й одразу нанести все на карту. Дані автоматично зберігаються як готовий ГІС-шар.

Для географів це – інструмент фіксації ерозії берегів, опису русел, картування заболочених ділянок, оцінки деградації земель. Для студентів – можливість не просто читати карту, а створювати її. І водночас – підготовка до сучасного ринку праці.

– Польові дослідження – серце географії. Який момент запам’ятався найбільше?

– Повернення до повноцінних практик у Карпатах. Особливим був момент на Черногірському масиві, на вершині Бребенескул, коли разом зі студентами ми пройшли двотисячники. Це було більше, ніж експедиція – символ повернення до життя, до команди. Гори нагадують: географія – це наука, яку відчуваєш усім тілом.

– Які виклики сьогодні підсилюють значення раціонального природокористування?

– Для України це питання стало критичним: деградація ґрунтів, водні проблеми, техногенні ризики, наслідки війни. Додаються кліматичні зміни й урбанізаційний тиск. Раціональне природокористування – уже не теорія,

а умова безпеки й відновлення країни.

– Чи змінилася зацікавленість молоді в екологічних питаннях?

– Молодь сьогодні значно екологічніша. Студенти прагнуть розуміти процеси, працюють із ГІС, дистанційним зондуванням, польовими методами. Є чіткий тренд: не лише знати, а й вміти. І це дуже надихає.

– Як підсумуєте минулий рік?

– Минулий рік був складним, але плідним. Це був рік великої професійної динаміки. Поїздки, експедиції, стажування, участь у конференціях, семінарах, конгресах – в Інсбруку, Ханчжоу, Карпатському регіоні. Усе це дає нові контакти, нові ідеї для курсів, нові можливості для студентів. Особливо вплинула експедиція до Черногори, яка повернула відчуття команди, польових досліджень і того, як студенти змінюються, коли потрапляють у «живу» географію.

Рік показав, наскільки важливо, попри всі труднощі, рухатися вперед і розширювати горизонти. Професійно – це рік розвитку, нових проєктів, експедицій, стажувань і великої кількості роботи зі студентами, яка приносила справжнє задоволення. Особисто – це рік повернення до себе, до гір, до живого спілкування, до

натхнення. Я вдячна за можливість навчати, досліджувати й бути частиною академічної спільноти, яка навіть у такі часи створює майбутнє. Рік був непростим для всієї країни – роком випробувань, втрат і водночас неймовірної стійкості. Ми продовжуємо працювати завдяки тим, хто щоденно боронить Україну, і я щиро вдячна нашим воїнам за можливість навчати, досліджувати й рухатися вперед. У професійному плані минулий рік став для мене періодом важливих досягнень і внутрішнього зростання. Я отримала звання доцента, і хоча це результат багаторічної праці, саме у 2025 році він офіційно став частиною моєї професійної біографії.

– Поділіться планами, задумами?

– Продовжити розвиток віртуальних маршрутів польових практик, щоб навіть ті, хто не може виїхати, мали повноцінний досвід. І водночас зберегти роботу в полі, бо саме там народжується справжнє розуміння географії.

Планую оновлення курсів, інтеграцію цифрових інструментів, участь у міжнародних проєктах і розвиток наукових досліджень. Хочеться, щоб географічна освіта залишалася живою, сучасною й такою, що надихає відкривати світ.

Ірина БІЛАН.

УСПІШНІ КЕЙСИ КАРАЗІНЦІВ

УНІВЕРСИТЕТ, ЩО СТАЄ ДОМОМ: ІСТОРІЯ ФІЛОЛОГІНІ, ПЕРЕКЛАДАЧКИ КАРИНИ ДОНЕЦЬ

Каразінський університет для багатьох студентів – не лише місце навчання, а простір можливостей, рішень і внутрішніх змін. Тут обирають професію, знаходять себе, навчаються брати відповідальність і формують характер. Саме таким досвідом поділилася Карина Донець, яка цієї зими стала випускницею магістратури філологічного факультету, колишня голова студентської ради, а нині викладачка англійської мови в Іспанії та перекладачка.

– Нещодавно ти закінчила наш університет, розкажи, будь ласка, як все пройшло?

– Випускний став для мене дуже довгоочікуваною та особливою подією. Підготовка до нього почалася ще за кілька місяців: ми поступово продумували деталі, організацію, образи. Було багато приємного передчуття і водночас хвилювання, адже це завершення важливого етапу життя.

У день випускного панувала особлива атмосфера – відчуття свята, радості та водночас легкого суму, бо це прощання з роками студентського життя. Ми з подругою, Юлею, з якою ми піл-о-пліч проходили цей шлях життя, дуже відповідально підійшли до підготовки: образи, сукні, костюми, дрібні деталі – все було продумано, бо хотілося, щоб цей день запам'ятався назавжди.

Для мене це був момент підсумку – коли усвідомлюєш, що великий етап завершено, і ти вже інша людина, ніж на початку цього шляху. Це відчуття завершення і нового старту одночасно.

Попри онлайн-формат навчання, саме цей день відчувався заключним. Отримання так би мовити «пропуску»,

УСПІШНІ КЕЙСИ КАРАЗІНЦІВ

що засвідчує й підтверджує, що ти ерудована людина. Можна бути overdressed, але не overeducated. Й це був наш девіз навчання та випускного. А головним усього були люди поруч – родина та друзі, з якими вдалось розділити ці емоції.

– Як ти обрала лінгвістику й чому саме Каразінський університет?

– Я, певно, спочатку обрала не Каразінський, а прикладну лінгвістику. Коли була в II класі й постало питання «куди вступати», розуміла, що хочу бути перекладачем. Це була мрія з дитинства, завжди писала про це в шкільних творах.

Батьки, звісно, думали більш прагматично: хотіли, щоб я була економістом. Бо філологія – це ж стереотипи... Але я розуміла: єдине, що мені по-справжньому подобається, – це мови.

У родині був орієнтир – Каразінський, іноземні мови. Бо це престижно, і диплом має вагу. Але як я натрапила саме на прикладну лінгвістику, чесно, не пам'ятаю. Просто зрозуміла, що це ідеальне поєднання мов і програмування. Думаю: чому б не «вбити двох зайців»?

Спочатку я навіть хотіла вступати до ХІІІ, здавалося, що там більш технічно. Але коли побачила відео зі студентської ради Каразінського, із зимового балу – сказала: «Усе, хочу сюди». Саме через це студентське життя я обрала університет.

– Ти ж вступала й до іншого університету?

– Так, але це вже про магістратуру. Я дуже хотіла залишитися в Каразінському, але не набрала достатньо балів – і це було боляче, я навіть плакала. Мене взяли до ХІІІ на бюджет.

І тоді переді мною стояв вибір: навчатися безплатно, але не там, де хочу, або платно, але в університеті, який люблю. Я обрала Каразінський. Бо це місце, де я вже «своя», де мене знають і де я хочу розвиватися.

– Якими були твої перші враження від навчання?

– Я думала: усе, зараз стану топспеціалістом, і гроші будуть мої. Бо моя спеціальність відкриває багато шляхів: викладач, перекладач, програміст, науковець.

Дуже старалася: ходила на всі пари, усе записувала. У мене була мета бути відмінницею, і я реально багато працювала.

– Як ти поєднувала навчання й активне студентське життя?

– Завдяки подругам. Вони теж були відмінницями, дуже організованими. Я на них рівнялася. І взагалі я з тих людей, які хочуть бути всюди. Як у мемі: танцювати – я, співати – я, навчатися – теж я. Ходила на всі події, навіть якщо мені це не дуже подобалося. Це був той самий вайб першого курсу: ти майже не спиш, а зранку вже на парах. І найсмійніше – я жодного разу не була на зимовому балі, хоча три роки його організовувала. А вступала, по суті, через нього.

– Як студентська рада вплинула на тебе?

– Це була моя мрія – стати головою. Але не з першого разу вийшло. На першому курсі я балотувалася – зайняла друге місце. І зараз розумію: це було на краще.

Був складний момент, коли я не стала головою івент-напрямку – тоді обрали першокурсницю, і я навіть на якийсь час відійшла від діяльності. Але потім повернулася.

Коли вдруге йшла на голову студентської ради факультету – дуже боялася. Але коли стала, за два роки каденції отримала колосальний досвід. Я навчилася працювати з людьми, вести переговори, говорити діловою мовою. Бо ти представляєш студентів на вчених радах, звітуєш, відповідаєш на складні питання тут і зараз. Також комунікація зі спонсорами, організація команди. Студентська рада дала мені можливість прокачати лідерські якості без страху зробити помилку. Це як дитина для мене. Я її «виростила», а потім передала далі. І досі трохи сумно.

– Що б ти хотіла побажати університету?

– Залишитися таким відкритим і душевним. Давати більше нових ідей, методів, технологій.

У нас є фраза: «Класика, яка випереджає час» – і це правда.

Хочу, щоб Каразінський університет і далі виховував сильних професіоналів, і щоб наша освіта звучала у світі.

Валерія АНТОНЕНКО.

УСПІШНІ КЕЙСИ КАРАЗІНЦІВ

ВІД «ДОКТОРА ХАУСА» ДО РЕАЛЬНОЇ НАУКИ: ЯК ДАР'Я ХАРЧЕНКО ОБРАЛА ХІМІЮ І ПРИВЕЛА ДО НЕЇ ДІТЕЙ

Шлях до професії іноді починається з випадковості – і переростає у справу життя.

Випускниця хімічного факультету Каразінського університету Дар'я Харченко сьогодні координує освітній проєкт Science Kids, який популяризує науку серед дітей. В інтерв'ю вона згадує, як від мрії про медицину прийшла до хімії, розповідає про навчання в умовах пандемії та війни, а також пояснює, як зацікавити наукою навіть тих, хто ніколи про неї не думав.

«Я просто пішла до репетиторки – і все змінилось»

– Пані Дар'є, коли й чому ви зацікавилися наукою?

– Я хімікня за освітою: навчалася в Каразінському університеті від бакалаврату до аспірантури. Але спочатку все було інакше: у дев'ятому класі я хотіла вступити до медичного. Можливо, вплинув серіал «Доктор Хаус». Проблема була в тому, що для вступу потрібна була хімія, а в школі вона в нас була не на найкращому рівні. Я пішла до репетиторки – і це стало переломним моментом. Вона була аспіранткою хімічного факультету Каразінського, і раптом виявилось, що мені це цікаво, і що в мене виходить. Уже в II класі я вирішила вступати саме на хімічний факультет. Якби це був інший викладач, можливо, моя історія склалася б інакше.

«Найскладніше – це третій курс»

– Ви пройшли всі рівні навчання. Який із них був найважчим?

– Якщо говорити саме про навчання, то це бакалаврат, особливо третій курс. Дуже багато нових дисциплін, велике навантаження, усе незнайоме – це той етап, який треба просто пройти.

Хоча інші періоди теж були непростими: магістратура припала на ковід і перехід в онлайн, а

аспірантура – на початок повномасштабного вторгнення. Це, звісно, вплинуло і на навчання, і на роботу над дисертацією.

«Університет – це не лише пари»

– Яким ви пам'ятаєте студентське життя до повномасштабної війни?

– Онлайн-навчання не дає того зв'язку між людьми, який був раніше. І зараз студентів об'єктивно менше. Звісно, були й мінуси офлайну: ранні підйоми, дорога до університету, перші пари о восьмій ранку, коли складно не заснути ні в метро, ні на лекції. Але водночас це було живе середовище: спілкування, дружба, події. Наприклад, День хіміка чи День першокурсника – це була важлива частина студентського життя. Саме там формувалося відчуття, що університет – це не лише про навчання, а й про людей, досвід і спільноту. Моя найкраща подруга й сьогодні – з університету. Ми досі підтримуємо зв'язок, хоча зараз живемо в різних країнах.

Science Kids: наука, яка захоплює

– Розкажіть про проєкт Science Kids.

– Science Kids – це частина громадської організації InScience. Проєкт спрямований на популяризацію науки серед дітей 7–13 років. Участь у ньому безоплатна, а формат – і онлайн, і офлайн. Осередки працюють, зокрема, у Харкові, Одесі та Миколаєві.

Ми залучаємо реальних науковців з університетів і наукових установ. Вони приходять і розповідають дітям про науку просто та захопливо. І це працює: у них горять очі, вони справді люблять те, що роблять – і діти це відчувають.

Діти слухають, активно ставлять питання – іноді обговорення триває довше, ніж сама лекція. І що цікаво – батьки теж захоплюються. Часто питають, чи можна залишитися послухати.

Ще один важливий момент – руйнування стереотипів. Багато хто уявляє науковця як поважного чоловіка з сивою бородою. А до дітей приходять молоді люди – аспіранти, дослідники, сучасні й відкриті. І це змінює уявлення про науку.

«Обирайте серцем»

– Що б ви порадили майбутнім студентам?

– На хімічному факультеті багато сильних викладачів і можливостей. Це хороша база для розвитку в різних напрямках – від класичної хімії до міждисциплінарних сфер, зокрема пов'язаних із комп'ютерними науками.

Але головне – обирати серцем. Якщо вам це справді цікаво, ви будете задоволені своїм вибором.

Університет дає не лише знання. Це ще й середовище, досвід, розвиток, участь у подіях, можливість спробувати себе в різних ролях – від науки до організації проєктів.

Тому варто йти туди, де відгукується. Це і є найкраща стратегія.

Віктор КОВАЛЬОВ, ЛЖ-21.

АКТУАЛЬНА ТЕМА

НЕ ВІДДАТИ МИСЛЕННЯ МАШИНИ: ІНТЕРВ'Ю З КАРАЗІНСЬКИМИ ФІЛОСОФАМИ ПРО ТЕ, ЯК ПРАЦЮВАТИ З ШІ

Сьогодні штучний інтелект стрімко трансформує освітній і науковий простір, відкриваючи нові можливості та водночас порушуючи непрості питання: як зберегти власний голос у добу алгоритмів і не втратити академічну доброчесність? Як навчитися взаємодіяти з ШІ не як із заміною мислення, а як з інструментом? Про це розмірковує доктор філософії Володимир Панов – викладач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада.

«Я сам філософ, тобто представник гуманітаріїв. Усередині гуманітарної спільноти я бачу, як ШІ сприймають... як спосіб шахрайства. Розумію насправді чому така реакція. По-перше, головним завданням гуманітаріїв залишається створення і робота з текстами, і в такій перспективі ШІ буквально підміняє й робить гуманітарія непотрібним. По-друге, філософія – це мислення-у-письмі; а ШІ банально не вміє міркувати. Тобто виходить така собі форма без наповнення», – зазначає викладач. Водночас він наголошує, що варто подивитися ширше: у природничих і точних науках ШІ делегують надскладні завдання, які людина самотійно виконати не може, тож там його сприймають як інструмент, що відкриває нові можливості.

Відповідаючи на запитання про те, чи можна розглядати штучний інтелект саме як інструмент, Володимир Панов звертається до аналізу інструментальності Мартіна Гайдеттера: «Для нього інструмент існує в режимі підручності – поки він використовується, він є “прозорим” медіумом між людиною і метою дії. Видимим інструмент стає тільки у випадку поломки». За його словами, ШІ також є інструментом, мета

якого – «зникнути в процесі роботи, стати непомітним помічником». Якщо ж він здається “зламаним”, то проблема часто полягає у способі використання: «якщо ви намагаєтеся забити молотком шуруп, який потрібно вкручувати – це не провина молотка або шурупа. Тут питання до людини».

Говорячи про типові помилки студентів і дослідників, викладач наголошує: *«ШІ – це інструмент, який потенційно відкриває нові можливості, але ним потрібно вміти користуватися». Проблема, на його думку, полягає в тому, що більшість сприймає його надто примітивно – як автоматизацію за принципом: «Зроби щось замість мене». «Яке ставлення, такий і*

результат», – підкреслює він.

Окрему увагу Володимир Панов приділяє так званім фреймам роботи з ШІ. *«Фрейм автоматизації – це найпримітивніший спосіб застосування ШІ. Правильний фрейм дозволить використовувати ШІ не як спосіб шахрайства, а як ефективний інструмент дослідження та навчання». Найбільш перспективним він називає фрейм аугментації, адже його суть – «підсилити (а не замінити) спроможності людини». Водночас постійне повторення тези про «шахрайство», за його словами, формує замкнене коло недовіри.*

Не менш важливим є питання межі між

АКТУАЛЬНА ТЕМА

допомогою ШІ та підміною власного мислення. «Найкраща порада – ніколи не віддавати ШІ мислення. *Decision making and Problem solving* повинні залишатися прерогативою людини. Віддати ці дві сфери ШІ – і саме тоді з'являється сміттєвий код». ШІ, наголошує викладач, «ніколи не скаже "Hi"», тому саме людина повинна залишатися архітектором будь-якого рішення.

Власний досвід він описує як використання ШІ у форматі «розумної чернетки»: «Я збираю усі свої думки стосовно проблеми, виплескую їх у LLM і кажу йому бути лише чернеткою, лише дзеркалом моїх думок і не додавати нічого від себе». У такому випадку весь *Decision making and Problem solving* залишається за людиною. «Поки

Decision making and Problem solving залишається за вами, ШІ допомагає; інакше – готуйтеся розгрібати купу проблем».

Відповідаючи на запитання про можливу заміну людини в гуманітарних науках, Володимир Панов висловлюється категорично: «Не здатен». На його думку, ШІ створюється як інструмент, «щось підручне до людини». Машина «позбавлена волі й не здатна до самостійного цілепокладання, вона гетерономна». Крім того, «ШІ може працювати лише з формами, а не з суттю. ШІ не займається розумінням, ШІ займається математикою – формальним підрахунком ймовірностей». Саме тому відповідальність за сенс залишається винятково за людиною. «Гуманітарні

науки працюють із сенсом. Тому тут загрози від ШІ точно нема. Оскільки ШІ – це інструмент, то за кожним інструментом повинна бути людина», – наголошує Володимир Панов.

Штучний інтелект уже змінює світ науки й освіти, але остаточну відповідь на питання про його роль у майбутньому ще тільки належить знайти. І саме філософія допомагає нам осмислити ці зміни та зрозуміти, яким буде співіснування людини й технологій.

Дискусію про ШІ продовжимо в наступних номерах разом із викладачами ННІ комп'ютерних наук та штучного інтелекту – про практику, ризики та реальні сценарії використання.

Аліна ПОКУСІНА, студентка.

ОХОРОНА ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТОК І ВИЗНАЧНИХ МІСЦЬ: УНІВЕРСИТЕТ ВІДЗНАЧАЄ

18 квітня у світі відзначається Міжнародний день пам'яток і визначних місць, запроваджений з ініціативи Міжнародної ради з питань охорони пам'ятників і визначних місць (ICOMOS) і затверджений Генеральною Асамблеєю ЮНЕСКО. В Україні цього ж дня встановлено День пам'яток історії та культури.

Мета цього свята – спонукати людство до глибокого усвідомлення того, наскільки вагомою є культурна спадщина для нашого життя, самосвідомості та єдності. Цей день покликаний привернути увагу до її розмаїття і водночас крихкості, а також до тих зусиль, яких потребує її дбайливий захист і збереження.

Питання охорони історико-культурного надбання зараз видається особливо актуальним для нашої держави. Так, за даними Міністерства культури України, станом на початок квітня 2026 року через російську військову агресію постраждали 1723 пам'ятки культурної

спадщини та 2524 об'єкти культурної інфраструктури.

Загальносвітова турбулентність висуває аналогічні проблеми і перед багатьма іншими регіонами нашої планети. Недарма ICOMOS визначила темою Міжнародного дня пам'яток і визначних місць у 2026 році «Заходи невідкладного реагування задля захисту живої спадщини в умовах конфліктів та стихійних лих».

Вивчення та збереження об'єктів історико-культурної спадщини в усі часи залишалося у фокусі уваги вчених Харківського університету. Його засновник Василь Каразін ще у 1827 році вказував на необхідність фахового дослідження місцевих пам'яток археології – курганів і городищ, застерігав від їх руйнування, відзначав необхідність належного фінансування пам'яткоохоронної діяльності.

З університетом пов'язані імена багатьох видатних пам'яткознавців і

пам'яткоохоронців, серед яких – Дмитро Багалій і Микола Сумцов, Дмитро Яворницький і Стефан Таранушенко, Афанасій Луньов і Антон Слюсарський та багато інших.

Сьогодні знання і навички, необхідні для вивчення та забезпечення об'єктів історико-культурної спадщини, можна опанувати на історичному факультеті Каразінського університету. У структурі факультету діє профільна кафедра історіографії, пам'яткознавства та археології. Численні випускники факультету і кафедри працюють у музеях, архівах, бібліотеках, наукових установах, вивчаючи і зберігаючи артефакти давно минулих епох для прийдешніх поколінь.

*Ольга ВОВК,
заступник директора
Центру українських студій
та краєзнавства імені академіка
П. Т. Тронька, викладач кафедри
історіографії, пам'яткознавства
та археології.*

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТОК І ВИЗНАЧНИХ МІСЦЬ: ГОЛОСИ КАРАЗІНЦІВ

Юлія Стаднік, випускниця історичного факультету 2017 року, старша наукова співробітниця Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова:

– Чи можете ви згадати часи Київської Русі або козацтва? Ні, ми здатні лише відтворити те, що нам показали та розповіли про ці епохи. Отже, відсутність зримих форм пам'яті може призвести до стирання минулого. Діяльність зі збереження рухомих та нерухомих пам'яток, хоч і малопомітна в момент її здійснення, але у довгостроковій перспективі

визначає культурну ідентичність і характер суспільства.

На історичному факультеті Каразінського університету добре усвідомлюють цю проблему й активно працюють над її розв'язанням. Під час розкопок Германо-Слов'янської археологічної експедиції ми вчилися відишукувати та збирати пам'ятки. На семінарах В. Ю. Іващенко заглиблювалися в інформацію щодо кожного джерела, «розпаковуючи» його цінність. На лекціях Ю. А. Кісельової йшлося про те, як саме методологічно визначати значення пам'яток для нашої історії.

ОХОРОНА ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

Дмитро Філатов, випускник історичного факультету 2012 року, художник-реставратор творів з археологічної кераміки 2 категорії Харківської філії Національного науково-дослідного реставраційного центру України:

– Опинившись багато в чому випадковим чином студентом історичного факультету, я не відрізнявся надто великою наполегливістю в навчанні. Лекції та семінари мало займали мої думки, і так тривало до поїздки на практику – на розкопки археологічної пам'ятки пізньоримського часу та початку епохи Великого переселення народів біля села Війтенки на Харківщині. Там я стикнувся з артефактами – німими свідками давнини, що пролежали в землі 1600 років і закарбували свідчення існування на цих теренах народу, давно зниклого з карти світу. Вони ніби були залишені для того, щоб саме я міг розповісти про них світові, і навчання почало набувати сенсу.

Саме відтоді, ось уже майже 19 років, я займаюся консервацією і реставрацією археологічних пам'яток – це стало основним напрямком моєї діяльності. Навчання на історичному факультеті познайомило мене з місцем, де я зараз працюю. Будучи студентом другого курсу, я зміг пройти стажування під керівництвом Світлани Ремирівни Єфанової. Це стало можливим завдяки тодішньому декану історичного

факультету Сергію Івановичу Посохову: він написав листа з проханням про моє стажування. Це стало у пригоді під час відкриття Музею археології, коли я зміг допомогти з консервацією низки предметів і в такий спосіб віддячити університету.

Сьогодні у структурі Національного науково-дослідного реставраційного центру України я фактично єдиний фахівець із реставрації археологічної кераміки на всю Лівобережну Україну, і в умовах війни тепер часто доводиться вкладати прямий зміст у словосполучення «рятуємо колекції музеїв».

Усього цього не було б без Каразінського університету, історичного факультету, Германо-Слов'янської археологічної експедиції, без Ольги Григорівни Павлової. Отже, у цій справі всі зірки зішилися правильно.

Світлана Яременко, випускниця історичного факультету 2012 року, старша наукова співробітниця відділу науково-фондової роботи та експозиції, завідувачка експозиції Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви»; членкиня ІСОМ; інтернка секретаріату Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Верховної Ради України:

– Культурна спадщина – це те, що поєднує минуле, сучасне і майбутнє. Вона є свідченням безперервності історичного розвитку суспільства, приналежністю до світової культури і одночасно підґрунтям формування національної ідентичності, а тому її збереження є невід'ємною складовою національної безпеки. Місія сучасного пам'яткоохоронця – забезпечити зв'язок поколінь шляхом осмислення, популяризації, охорони та збереження історичних пам'яток за будь-яких умов. Зі школи мріяла вступити на істфак Університету. Жодного разу не пошкодувала про свій вибір. Історичний факультет дав мені ґрунтовні знання, відшліфував вміння вести наукову та дослідницьку діяльність, критично мислити. Ці навички багато разів допомагали мені впродовж життя. Неодноразово переконалася, що класична освіта Каразінського – знак якості, у якій би сфері ви не працювали.

Віталій Окатенко, випускник історичного факультету 2005 року, заступник директора Державної установи «Науково-дослідний центр “Охоронна археологічна служба України” НАН України, голова Харківського регіонального підрозділу Всеукраїнської громадської організації «Спілка археологів України», керівник «Слобідської» і «Правобережної комплексної експедиції» з рятівних археологічних досліджень на теренах України, а також «Скіфської Лісостепової експедиції»:

ОХОРОНА ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

– Якщо висловлюватись офіційною мовою, то охорона пам'яток історії та культури – це комплекс заходів, що здійснюються на державному або громадському рівні з метою захисту і збереження об'єктів історико-культурної спадщини та історичного середовища в цілому. На перший погляд, у цьому реченні об'єднані всі ключові позиції щодо пам'яток охоронної справи. До того ж, за часів Незалежності прийняті відповідні Закони України «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини» тощо.

Здавалося б, що це потрібно?! Але, на жаль, у реальному житті за збереження об'єктів історико-культурної спадщини нерідко або здебільшого йде боротьба. Головна роль у ній належить громадянському суспільству. В сучасних умовах державна система охорони пам'яток має прогалини у пам'яток охоронному законодавстві і в багатьох випадках виявляється недостатньо ефективною. Зараз великого розмаху набули незаконні археологічні розкопки з метою продажу

знайдених речей. Численними є факти проведення орних робіт на місцях розташування курганів і старовинних поселень. В історичних центрах міст руйнується давня забудова, споруджуються висотні будинки й офісні центри тощо.

Ще більш складні виклики перед нами постали у лютому 2022 року після початку повномасштабного військового вторгнення з боку росії. Найнеобхіднішим зараз є належне збереження, фіксація руйнувань, державна реєстрація, консервація, реставрація, музеєфікація, облік, наукове вивчення, класифікація на користь відновлення пошкоджених пам'яток і ще багато чого.

Чим для мене є пам'ятки історії та культури? Це саме і є глибинний код нашої Нації! Тому, на моє переконання, боротьба за їх збереження – це в тому числі є боротьба за нашу ідентичність, що особливо викристалізувалося і стало очевидним під час війни.

На щастя, в нашій Державі є заклади

вищої освіти, серед яких на передових позиціях попри важкі виклики беззмінно стоїть Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. З безмежною вдячністю згадую викладачів своєї Alma Mater: серед археологів – Б. А. Шрамка, В. К. Міхєєва, В. І. Кадєєва, Ю. В. Буйнова (куратор наукової роботи), В. В. Скірду, М. В. Любічева, Н. В. Чернігову, які заклали базові знання щодо різних періодів давньої історії Лівобережної України; С. І. Посохова, Б. П. Зайцева, С. М. Куделка та інших, які дали нам розуміння проблем історіографії, історичного краєзнавства, пам'ятокознавства тощо.

У Міжнародний день пам'яток і визначних місць хочу привітати і ще раз подякувати своїм Вчителям у першу чергу за належне виховання, класичну освіту і навчання критичного мислення. Радий, що, як і раніше, форпостом у справі пам'ятокознавства в Україні є сучасна кафедра історіографії, пам'ятокознавства та археології під незмінним керівництвом її завідуючого, доктора історичних наук, професора Сергія Івановича Посохова.

СТУДЕНТИ І ЛІДЕРСТВО

ПОЗА АУДИТОРІЄЮ: ІСТОРІЇ СТУДЕНТІВ, ЯКІ ПОЄДНУЮТЬ НАУКУ, СПОРТ І ВОЛОНТЕРСТВО

У Каразінському університеті студенти дедалі частіше виходять за межі звичного навчання. Вони поєднують пари з волонтерством, науковими проектами та спортом, представляють університет на різних рівнях і запускають власні ініціативи. Саме такі історії формують нове обличчя студентської спільноти.

Волонтерство як досвід змін

Своїм досвідом у волонтерстві та спорті поділилася студентка ННІ соціології та медіакомунікацій Тамара Сукнінова. Вона згадує, що вперше долучилася до волонтерства ще в дитинстві, а активно почала займатися ним упродовж останніх 2–3 років. За цей час спробувала себе в різних

напрямах: допомагала в організації заходів і концертів, брала участь в ініціативах на підтримку військових, а також допомагала тваринам. Найбільш емоційним для неї став досвід роботи з дітьми:

«Коли я проводила волонтерську акцію – майстер-клас для дітей ВПО – їхні щирі емоції, радість, посмішки та слова вдячності від них і їхніх батьків стали для мене надзвичайно цінними. Саме тоді я відчула, що волонтерство – це не просто допомога, а можливість дарувати людям тепло й підтримку».

Окрім волонтерства, важливою частиною її життя є спорт. Тамара займається роликівим спортом

СТУДЕНТИ І ЛІДЕРСТВО

з дитинства і нині представляє університет на змаганнях. Водночас вона вже замислюється над власними ініціативами: «Я б хотіла організувати благодійний марафон або навіть студентську спартакіаду – об'єднати спорт і волонтерство, щоб це була не лише активність, а й спільна мета, яка приносить реальну користь».

На її думку, такі проекти можуть не лише згуртувати студентів, а й вивести університетські ініціативи на новий рівень.

Посидання науки й громадської активності

Голова студентської ради ННІ соціології та медіакомунікацій Ярослава Литвиненко розповідає, що її шлях у волонтерство розпочався ще у 15 років після випадкової участі в освітньому проекті. Саме тоді, за її словами, вона зробила перший крок, який «змінив життя кардинально».

Згодом вона організувала свій перший благодійний проект – «ДоброДень», під час якого разом із командою вдалося зібрати кошти на допомогу. «Я зрозуміла, що можу реалізувати свій потенціал із користю для суспільства... бути причетною до змін», – зазначає вона.

Паралельно Ярослава активно розвивається в науковій сфері. Її дослідження зосереджені на PR-стратегіях формування довіри до державних сервісів. Вона має кілька наукових публікацій і досвід участі в конференціях. Першим важливим кроком стала конференція «Соціологія у (пост)сучасності», яка, за її словами, дала їй «потужний старт у науковому розвитку».

Студентка також брала участь в англійських наукових заходах і міжнародних дебатах, поступово формуючи власне бачення соціальних процесів: «Зараз у науковому пошуку себе: аналізую, спостерігаю, записую думки».

У майбутньому Ярослава планує поєднувати волонтерство та науку, водночас дедалі більше зосереджуючись саме на соціології. Вона прагне не лише створювати нові дослідження, а й «вносити власний погляд на суспільні явища та ідеальну побудову суспільства».

Студентське самоврядування та масштабні ініціативи

Голова студентської ради університету Антон Сердюк розповідає, що одним із наймасштабніших проектів останнього часу став збір у межах всеукраїнського «Єдинозбору». Разом зі студентською спільнотою вдалося зібрати понад 380 тисяч гривень на антишахедні дрони. За його словами, головним викликом стало не організувати збір, а підтримувати постійну залученість студентів: «Найскладнішим було тримати цей збір і студентство в тонусі».

Окрім волонтерства, Антон

активно представляє університет на всеукраїнському рівні. За два роки він взяв участь приблизно в шести конференціях і форумах у різних містах України. Особливо він відзначає науково-практичну конференцію органів студентського самоврядування в Чернівцях: «Це був неоціненний досвід обміну ідеями та практиками між різними університетами».

У своїй діяльності команда студентського самоврядування зосереджується на розвитку університетського середовища. Серед ключових напрямів – розширення спортивних можливостей, підтримка студентських ініціатив і залучення нових учасників: «Ми прагнемо активніше розвивати студентську спільноту та вже маємо ідеї, які дадуть їй новий подих», – підкреслює Антон.

Аліна ПОКУСІНА.

МУЗЕЇ

«НАЙБІЛЬШИЙ НАШ ЗДОБУТОК – ЦЕ ТЕ, ЩО МИ ЗМОГЛИ ПРАЦЮВАТИ НАВІТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ» – РОЗМОВА З ДИРЕКТОРОМ МУЗЕЮ ПРИРОДИ РОСТИСЛАВОМ ЛУНЯЧЕКОМ

Музей природи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – це не просто зібрання експонатів, а й жива історія науки, що триває вже понад два століття. За його стінами – унікальні колекції, рідкісні види, наукові відкриття та долі людей, які присвятили цьому місцю десятки років життя.

Сьогодні музей працює в надзвичайно складних умовах війни, зберігаючи найцінніші фонди, відновлюючи пошкоджені зали та водночас залишаючись відкритим для відвідувачів. Тут знаходять простір і для науки, і для освіти, і навіть для психологічної підтримки мешканців Харкова.

Про те, як музей живе сьогодні, які історії приховують його експонати та чому він залишається важливим, ми поговорили з директором музею природи – Ростиславом Едуардовичем Лунячком.

– Музей природи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна має довгу історію. Яким відчуваєте його місце та роль сьогодні?

– Музей природи існує вже дуже давно – 2 квітня йому виповнилося 219 років.

Сьогодні, як і всіх українців, нас тримає в напрузі ситуація в країні. Найціннішу та найбільшу частину колекції ми змушені були заховати, щоб убезпечити її від можливих загроз.

Водночас частина експозиції залишається відкритою – вона представлена на двох поверхах. Ми приймаємо харків'ян, гостей міста, а також військових, зокрема тих, хто

проходить лікування в госпіталі. Для них це стає частиною психологічної реабілітації, навіть був створений невеликий фільм про цей досвід.

Ми продовжуємо працювати для харків'ян.

– Що вас привело у сферу природничих наук? Коли зрозуміли, що хочете пов'язати своє життя саме з цим напрямом?

– Я закінчив навчання у 1975 році – біологічний факультет Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Спочатку працював із морськими тваринами, зокрема дельфінами. Згодом перейшов до музею, оскільки тут з'явилася відповідна вакансія. Тут я також продовжив працювати з рибами та іншими морськими мешканцями.

У моєму житті було багато цікавих

експедицій – ми їздили дуже далеко. Кілька разів були на Японському морі, працювали на морях Північного Льодовитого океану і привозили багато унікальних матеріалів.

Поступово я зрозумів, що знайшов тут своє місце. Спочатку не планував працювати в музеї довго, але так склалося, що залишився.

У 1989 році колектив обрав мене директором музею, і вже 37 років я обіймаю цю посаду. Загалом у цьому закладі працюю з березня 1980 року – це вже 46 років.

– Чи не пожалкували про свій вибір?

– Ні, не пожалкував. До того ж сьогодні я вже не уявляю себе без музею.

– Чи є у музеї експонат, який має для вас особливе значення або найбільше запам'ятався?

– Складно виділити один експонат – їх дуже багато, і кожен має свою історію та значення.

Наприклад, у залі, де ми зараз, представлено далекосхідного сцинка. Ми знайшли його на Курильських островах, зокрема на острові Кунашир, поблизу японського Хоккайдо. Це було єдине місце в тодішньому Радянському Союзі, де мешкала ця тварина.

Ми довго не могли його знайти, адже сцинки живуть біля гарячих джерел вулканічного походження, де температура води сягає близько 50 градусів. Зрештою нам вдалося привезти цей експонат до музею.

У колекції також є дуже рідкісні речі: наприклад, вимерлий голуб і частина стеллерової морської корови. Багато

МУЗЕЇ

експонатів з'явилися ще у XIX столітті – їх привіз харківський лікар Савченко, який здійснив навколосвітню подорож.

Окремо варто згадати й внесок харків'ян. Коли музей тільки створювався, мешканців просили приносити цікаві знахідки. Так у 1826 році в музейній колекції з'явився чорний ворон. Цьогоріч цьому експонату виповнюється 200 років, але опудало досі збереглося в дуже хорошому стані.

Тому для мене важливий не один експонат, а історії, які стоять за кожним із них.

– Якими здобутками музею найбільше пишаєтеся?

– Найбільший наш здобуток – це те, що ми змогли працювати навіть під час війни. За три роки нам вдалося відновити після руйнувань приблизно 70% музею. Це, мабуть, і є головне, чим пишаємося.

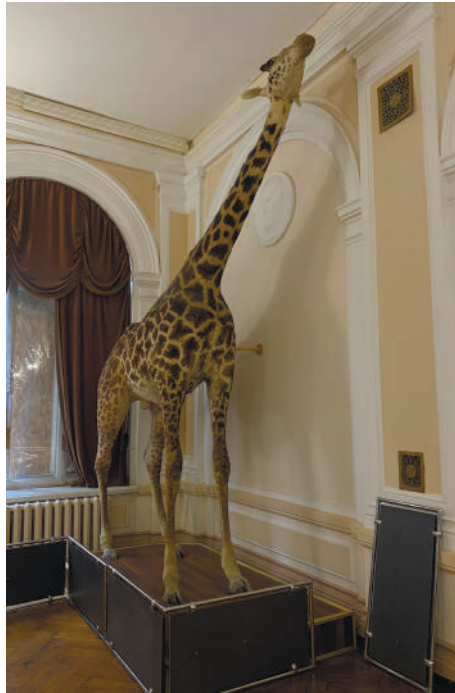
– Чи є у вашій колекції унікальні або рідкісні тварини, яких немає більше ніде в Україні?

– У нас є тварини, яких немає не лише в Харкові, а й загалом в Україні. Це дуже рідкісні види. Зокрема, у нашому музеї зберігаються так звані «еталонні» зразки – подібно до того, як існує еталон кілограма, за яким перевіряють точність усіх інших.

Такі еталонні тварини є орієнтиром для науковців у всьому світі. Наприклад, у нас є еталонні риби, яйцірки, комахи. Саме за ними визначають і порівнюють інші види. Ідея походить ще з часів Карла Ліннея, який описував види й закладав основи їхньої класифікації.

Крім того, наші співробітники активно займаються дослідженнями, особливо у сфері ентомології, і вже відкрили близько 15 нових видів тварин. Це переважно комахи, але кожен із цих видів є новим для науки та важливим для розуміння біорізноманіття планети.

– Як вам вдається поєднувати наукову частину музею з тим, щоб він

залишався цікавим і доступним для відвідувачів різного віку?

– Звісно, це є певною проблемою. Ми маємо бути цікавими для всіх – від маленьких дітей 6–8 років до студентів, які вивчають біологію. Наприклад, студент-дипломник, що досліджує вузьку групу птахів чи риб, очікує отримати максимально повну інформацію, адже музей спочатку створювався саме як навчальний простір. Тут студенти проходять

практику та заняття.

Тому подаємо інформацію не лише українською, а й латинською мовою. Є багато видів, які не мають українських назв, особливо серед комах. Водночас звичайні відвідувачі проводять у залах 10–12 хвилин і рухаються далі, а студенти можуть працювати тут півтори-дві години, детально вивчаючи експонати.

Кожен експонат має свою біологічну

МУЗЕЇ

історію. Наприклад, є ящірки без ніг або гатерія – новозеландська рептилія з третім оком. Для студентів ми пояснюємо все значно глибше, і плануємо доповнювати експозицію, зокрема створити 3D-модель черепа, щоб наочно показати такі особливості.

Фактично, цей баланс тримаємо завдяки багаторівневому поданню інформації: для широкої аудиторії – коротко й доступно, а для студентів і фахівців – глибоко й детально.

– Як змінилося ваше ставлення до відповідальності у вашій ролі? Чи відчуваєте, що під час війни вона стала ще більшою, особливо за музеїв?

– Відповідальність завжди була. Але питання справді складне, бо вона стосується не лише людей, які тут працюють, а й усіх колекцій, самої будівлі, усього комплексу.

Особливо це відчулося у 2022 році, під час початку повномасштабного вторгнення. У мене була можливість разом із друзями виїхати до Німеччини, уже чекала квартира, але я вирішив залишитися, бо музей не можна було покинути. Якби я був просто співробітником, можливо, поїхав би, але як директор мав піклуватися про збереження колекцій.

Після обстрілів, коли з 1 березня 2022 року в музеї були вибиті всі вікна, фактично не було нікого, хто міг би його охороняти. Тоді співробітники фактично жили в музеї кілька місяців: чергували, закривали приміщення, забивали вікна, латали дах, щоб не протікав, зберігали тепло, навіть ковдрами закривали вікна. Ми робили все, що могли.

Тоді відповідальність була максимальною – не було розуміння, що буде завтра чи післязавтра. Були постійні прильоти, після обстрілу був навіть пожежний випадок у дворі. Але з травня 2022 року ситуація поступово стабілізувалася: відновилася охорона, співробітники почали повертатися додому, і життя музею потроху налагодилося.

– Які у вас плани щодо подальшого розвитку музею?

– Зараз займаємося відновленням усього, що можемо, часто без достатнього фінансування. Потрібні значні кошти, зокрема на вітринне товсте скло, яке є досить дорогим. Частина приміщень нам уже вдалося закрити плівкою, а для однієї з вітрин ми змогли домовитися й привезти скло.

Водночас не лише відновлюємо старе,

а й створюємо нове. Зокрема, робимо нові зали та оновлюємо експозиції. У цьому році плануємо відкрити зали «Метеорити» та «Рептилії», також працюємо над експозицією мавп. Тобто музей постійно розвивається.

Існує стереотип, що музеї – це місце, де люди просто «відсиджуються» та читають інформацію, але це не про нас. У нас працюють переважно ентузіасти, адже зарплати невеликі, і багато хто залишається тут саме

МУЗЕЇ

через любов до справи, інколи десятки років.

На жаль, молоді спеціалісти приходять рідко, буквально одиниці. Хоча до війни було більше молоді, працювали гуртки, творчі майстерні, діти активно долучалися.

Бачимо, що якщо людину з дитинства зацікавити, вона може залишитися в цій сфері навіть без високої зарплати – просто тому, що їй це справді цікаво. Бувають діти, які вже в 10–11 років дуже глибоко занурюються в окремі теми. Наприклад, приходять хлопчик і каже, що його цікавлять яйця та змії – і він уже знає про них майже все.

Саме такі зацікавлені люди й формують майбутнє музею.

– Яким бачите майбутнє музею через 10 років після завершення війни?

– Майбутнє музею залежить від добробуту університету та суспільства загалом. У нас дуже цінні класичні колекції: тварини інколи вже зникли в природі, а в музеї вони зберігаються понад 200 років. Це викликає великий інтерес у відвідувачів.

Водночас відвідувачі часто відзначають, що музею бракує фінансування й належного стану приміщень. Цієї зими завдяки зусиллям адміністрації університету в музеї було встановлено понад 200 нових вікон, але значна частина ремонтів була зроблена ще десятки років тому, і з того часу суттєвих оновлень майже не було. Попри великі розміри музею – понад 3 тисячі квадратних метрів і 23 зали – фінансування залишається недостатнім. Ми можемо підтримувати його лише частково власними зусиллями, але цього замало.

Хотілося б, щоб у майбутньому музей був повністю відремонтований, а заплановані експозиції реалізовані. Важливо, щоб тут поєднувалися наука й культура: щоб музей залишався не лише науковим центром, а й простором, відкритим для людей.

Бо коли є дисбаланс на користь науки, а експонати залишаються без догляду, музей втрачає свою привабливість для відвідувачів. А мені б хотілося, щоб він розвивався гармонійно – і як наукова установа, і як культурний простір.

– Як випускник біофаку, що б порадили студентам, які тільки починають свій шлях?

– Студентам я б порадив займатися тим, заради чого вони прийшли. Більшість приходять не випадково: комусь цікаві рослини, комусь тварини, комусь фізіологія. І важливо розвивати саме цей інтерес. Наприклад, фізіологи часто йдуть у медицину, зоологи – у зоологію. Але навіть якщо хтось

згодом обирає інший шлях, ті, хто справді захоплені, усе одно продовжують займатися цим як хобі. Важливо не лише сидіти в інтернеті, а більше взаємодіяти з природою – їздити в експедиції, відвідувати музеї, спостерігати тварин. Зараз через війну експедицій менше й вони не такі масштабні, як раніше, але вони все ж тривають: працюють по Харківщині, інколи виїжджають в Карпати. Практика в музеї теж є, хоча студентів приходиться небагато – приблизно 5–7 осіб. Але є викладачі-ентузіасты, які справді працюють зі студентами: проводять заняття, дають завдання, і це вже не просто теорія з підручника, а жива робота з матеріалом.

Текст і фото: Анастасія ОДИНЕЦЬ.